

Destinul eroului gorjean Ioan C. Popilian – omul care s-a remarcat în lupta de la Podul de fier din Târgu Jiu (14/27 octombrie 1916)

Gabriel Sarcină*

Summary: Ioan C. Popilian was one of the heroes from Gorj who stood out during World War I. He was born in the village of Stolojani, Turceni de Sus Commune, Gorj County, on 3rd December 1879 and died in Targu Jiu, on 16th January 1938. He was married to Victoria Făcea, but they had no direct descendants. After completing his military service, he began his career as a police officer, first in Craiova, then in Targu Jiu, Soroca or Lugoj. He went through several professional ranks in his career, being a deputy commissioner and commissioner, to finally become a first-class director, within the Targu Jiu City Police. Over time, he was decorated six times, by both the Romanian and Tsarist authorities. He retired on 1st June 1931. His merits were briefly highlighted during the interwar period, were completely ignored during the Stalinist regime in Romania, but were appreciated at their true value after the regime change in December 1989.

Keywords: Ioan Popilian, The Iron Bridge from Targu Jiu, Gorj County.

Introducere

Având în preparație de mai multă vreme o lucrare destul de amplă despre implicarea județului Gorj în tenebrele Primul Război Mondial am constatat cum, despre unul dintre cei mai cunoscuți eroi gorjeni, cel care s-a remarcat în momentele de grea cumpănă pentru târgujieni și pentru unitățile militare ale Grupului Jiu, din toamna anului 1916, directorul de poliție Ioan C. Popilian, nu s-au scris prea multe articole, studii sau alte lucrări de specialitate. De altfel, cu mai mult timp în urmă, am întocmit personal câteva materiale de natură statistică în care am catalogat mai toate articolele și studiile referitoare la județul Gorj publicate de-a lungul timpului în prestigioase reviste cu acoperire regională, precum „Arhivele Olteniei”¹, „Litua. Studii și Cercetări”² sau „Mitropolia Olteniei”³, de la apariția acestor publicații și până la momentul 2020/2025. Spre surprinderea noastră, în toate aceste reviste, de o mare însemnătate pentru trecutul județului Gorj, nu am reușit să identificăm, cu câteva excepții, vreun material mai amplu care să îmbine suficiente informații despre viața și personalitatea eroului gorjean. Această situație de fapt, ne-a nemulțumit profund și ne-a dat imboldul necesar pentru a trece la elaborarea prezentului material.

*Profesor de istorie, Liceul Tehnologic „Constantin Brâncuși” Peștișani, e-mail: gabisarcina@gmail.com.

¹ Gabriel Sarcină, *Indexul tuturor surselor bibliografice scrise despre județul Gorj, apărute în revista „Arhivele Olteniei” între anii 1922 – 1943 și 1981 – 2025* (nepublicat).

² Idem, *Litua. Studii și Cercetări. Repertoriu de arheologie și istorie (1978 – 2018)*, în „Litua. Studii și Cercetări”, XXII, Târgu Jiu, 2020, p. 301-330.

³ Idem, *Catalogul articolelor și studiilor despre județul Gorj, publicate în revista Mitropolia Olteniei (1950 – 2010)*, în „Litua. Studii și Cercetări”, XXIII, Târgu Jiu, 2021, p. 371-391.

Un alt motiv care ne-a determinat să realizăm acest studiu, îl constituie faptul că eroul Ioan C. Popilian nu a beneficiat de o expunere mediatică atât de masivă în presa vremii, la nivel național, comparativ cu „Eroina de la Jiu” – Ecaterina Teodoroiu, nici măcar comparabilă cu cea a căpitanului-aviator Vasile Craiu⁴ sau a învățătorului-erou Victor Popescu⁵, despre care s-au editat și câteva lucrări. Ori demersul nostru – în special realizarea ANEXEI... – vine tocmai în întâmpinarea acestei lacune, mai ales că „eroul de la podul Jiului” a și fost decorat cu „Virtutea Militară de Război”, clasa a II-a, pentru faptele sale de eroism săvârșite la Podul de fier de peste apa Jiului, cel de lângă Grădina Publică, din toamna anului 1916, însă și cu alte decorații la fel de importante, inclusiv una primită de la autoritățile țariste. Pe de altă parte, nici acest aspect nu trebuie omis sub nicio formă, Ioan Popilian a avut o carieră de polițist ireproșabilă, activând în cadrul Arestului Preventiv din subordinea Prefecturii Craiova, apoi chiar prin îndepărtata Basarabie, la Soroca și Cahul, pentru ca mai apoi să ajungă și în angrenajul conducerii Poliției din orașul Lugoj (Banat) sau al celui din orașul Târgu Jiu (Oltenia).

În același timp, decizia noastră de a aborda această temă a fost influențată și de unele greșeli inacceptabile, referitoare la biografia eroului gorjean, iar cea mai vizibilă dintre acestea a fost cea privitoare la dispariția mai multor polițiști români în timpul Primului Război Mondial, între care și a eroului prezentului studiu. Așadar, printre aceștia, conform sursei istorice în cauză, „menționăm pe comisarul de siguranță N.S. Georgescu, căzut în luptele de la Brașov, pe *Ioan Popilian, subcomisar, căzut în apărarea orașului Târgu Jiu* (subl. n. – G.S.), pe comisarul Nicolau și pe subcomisarul Atanasiu, omorâți de bulgari în timpul luptelor de la Turtucaia”⁶. Pe cale de consecință, eroarea este semnificativă, mai ales că, așa cum o să constatăm și în cele ce urmează, comisarul/directorul de poliție Ioan C. Popilian a decedat, din fericire pentru noi toți, mult mai târziu, la data de 16 ianuarie 1938, adică la mai bine de două decenii distanță, iar majoritatea covârșitoare a sursele istorice sunt destul de grăitoare în acest sens.

Nu în ultimul rând, am avut în vedere și faptul că la data de 14/27 octombrie 2026 se vor împlini 110 ani de la celebra luptă de la Podul de fier de peste apa Jiului, cea de lângă Grădina Publică târgujiană, iar acolo, de această dată știm cu precizie în baza altor surse istorice indubitabile, cum subcomisarul Ioan C. Popilian a avut un rol destul de important, cel puțin în prima parte a confruntării cu coloana inamică, atunci când a înfruntat, alături de alți voluntari, inclusiv o mitralieră inamică, cea

⁴ Idem, *Eroul-aviator căpitan Vasile Craiu. Informații mai puțin cunoscute cu privire la familia și faptele sale de eroism surprinse în periodicele românești din secolele XIX – XXI*, în „Litua. Studii și Cercetări”, XXVII, Târgu Jiu, 2025, p. 385-416. Totodată, până în prezent, despre eroul Vasile Craiu au fost elaborate două lucrări consistente: Titus Axente, *Vasile Craiu*, Editura Modelism Internațional, București, 1998 și Dan Antoniu, *Căpitan aviator Craiu Vasile*, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2018.

⁵ vezi Dumitru Cauc, *Victor Popescu. Simbol al luptei poporului român pentru întregire națională*, Ed. a 2-a revăzută și completată, Editura Universitaria, Craiova, 2022.

⁶ Alin Spânu, *Incursiune în trecutul celei mai vechi instituții a statului*, în „Dosarele Istoriei”, No. 2 (126)/2007, p. 34. O eroare asemănătoare am identificat și în manuscrisul, denumit de noi ad-hoc, „Cronica familiei Popilian”, unde, la pag. 211, s-a scris cum „Iancu [Popilian] ajunge directorul Poliției din Târgu Jiu și moare erou în războiul din 1916”.

care încerca să cucerească Podul de fier. Deci era absolut necesar să marcăm acest moment și din acest punct de vedere.

Așa cum o să punctăm și în cele ce urmează, în actul de naștere al eroului gorjean a fost trecut cu prenumele de Ion. Numai că în diverse surse istorice l-am regăsit, de cele mai multe ori, și cu prenumele de Ioan. Apreciem însă că nu este nicio confuzie, mai ales că însuși eroului nostru, la momentul pensionării și primirii documentelor oficiale, pe acele documente, îi apare iscălitura proprie sub formă olografă, respectiv „Ioan C. Popilian”. De asemenea, spre surprinderea noastră, l-am regăsit într-o sursă istorică mai puțin uzitată de către istorici și cercetători din zilele noastre și sub forma diminutivă de Iancu. Este vorba despre crucea de la capătul mormântului său, cea din Cimitirul Ortodox al orașului Târgu Jiu, de unde am preluat următorul extras: „aici se odihnește neuitatul meu soț ION (IANCU) POPILIAN”⁷. Cum această cruce a fost ridicată de soția sa, Victoria I. Popilian, ne este destul de clar că așa își striga/alinta aceasta propriul soț. Cel mai probabil, tot cu diminutivul de Iancu, îl apelau și cei mai mulți dintre apropiații săi, rudele sale⁸ și, cel mai probabil colegii de serviciu.

Un alt aspect întâlnit frecvent în mai toate materialele pe care le-am consultat și care trebuia neapărat lămurit aici, se referă la funcția de comisar deținută vreme de aproape trei ani și patru luni de către Ioan Popilian. Așa cum ne indică și documentele oficiale de serviciu, încă dinainte de lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului, pe la începutul lunii februarie a anului 1915, acesta a fost avansat la funcția de subcomisar clasa I-a. Cum de la data de 1 iulie 1918 a devenit comisar plin, toate materialele scrise la adresa sa, cele mai multe în primul deceniu interbelic, l-au preluat cu această nouă funcție. Considerăm că i s-a făcut o nedreptate, mai ales că pe la jumătatea lunii noiembrie 1921, deci după o perioadă nu atât de mare de timp, a ajuns în funcția de director clasa a II-a a Poliției orașului Târgu Jiu, apoi chiar director clasa I-a, iar această din urmă demnitate este cel mai înalt grad pe care l-a deținut în întreaga sa carieră.

Încheiem această succintă introducere prin a evidenția și un alt aspect, cel care neîndoios va veni în sprijinul viitoarelor demersuri istoriografice ale colegilor noștri istorici sau cercetători. Constatăm, cu toate că se poate observa cu destulă lejeritate și cu ochiul liber, cum la finalul acestui studiu am inserat o statistică (ANEXĂ) în care am introdus cam tot ceea ce am reușit să găsim publicat, direct sau indirect, despre Ioan Popilian și familia sa, de la cumpăna secolelor XIX – XX și până în zilele noastre. Desigur, nu considerăm că am tratat exhaustiv această problemă. Din contră, lista rămâne deschisă, astfel că orișicare doritor poate contribui la îmbunătățirea ei, fie dintre istoricii gorjeni, fie dintre alți cercetători sau susținători de-ai muzei Clio din țara noastră și nu numai.

⁷ Despre diminutivul Iancu, atribuit eroului gorjean, vezi și în Constantin Udriște, *Numele Udriște și Orașul Turceni de-a lungul Istoriei*, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2017, p. 297.

⁸ Referitor la „Ioan sau, așa cum îi spuneau părinții, Iancu”, vezi și în Vasile Arimia *et. ali.*, *Personalități gorjene de-a lungul istoriei*, Editura Fundației „Premiile Flacăra – România”, București, 2000, p. 116.

Momente din viața lui Ioan C. Popilian, despre familie și cariera profesională

Datele culese din arhivele gorjene ne demonstrează fără putință de tăgadă că data nașterii viitorului erou „Popiliénu Ion de secs bărbătescu născut astădi [este] una mie opt sute șapte deci și nouă, luna decembrie, ziua trei”⁹. Din acest act de naștere am mai aflat și că „s-a născut în comuna Turcenii-de-sus, la casa părinților sei din cătunul Stolojian”¹⁰. Părinții săi erau Constantin și Ana Popilian. Aceeași sursă istorică ne mai dezvăluie și că tatăl său era preot, iar mama sa era casnică, însă ambii aveau domiciliul în comuna Turcenii-de-Sus. În ceea ce privește această comună, însă ca o informație discordantă, am constatat dintr-o statistică oficială inițiată de către Ministerul de Interne, statistică întocmită pentru intervalul de timp 1876 – 1881, că satele Stolojani și Turceni-de-Sus erau arondate la comuna Gârbovu din plasa Jiu¹¹. O altă inadvertență asemănătoare am mai identificat și în „Statul de Serviciu al dl. Ioan C. Popilian, Directorul Poliției Târgu Jiu”, act oficial întocmit pe parcursul anului 1929, unde s-a precizat că data nașterii acestuia era „1879, luna decembrie, ziua 6, în comuna Turceni-de-Sus, județul Gorj”¹², precum și într-un „Tablou de personalul Poliției Târgu Jiu” unde s-a menționat aceeași variantă pentru data nașterii eroului nostru¹³. Nimic mai neadevărat, mai ales dacă ne raportăm la actul său de naștere citat în rândurile anterioare, însă și la o altă statistică aparținând aceluiași Minister de Interne și care a fost făcută publică pe parcursul primului deceniu interbelic¹⁴.

Anii copilăriei i-a petrecut în satul natal, acolo unde tatăl său avea parohie. Cel mai probabil, tot aici a frecventat și primii ani de școală¹⁵. Din păcate, nu ni s-au păstrat informații despre această perioadă din viața sa. Știm sigur că între anii 1896 – 1899 a frecventat cursurile secundare ale unei cunoscute instituții școlare din Cetatea Banilor, așa cum reiese și din „Certificatul Liceului Carol I Craiova No. 10 din 20 Ianuarie 1900”¹⁶. Cel mai probabil, în această perioadă a vieții sale a dobândit

⁹ Serviciul Județean Gorj al Arhivelor Naționale (în continuare, SJAN Gorj), Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Turceni de Sus, *dos. 40/1879*, f. 17 vs.

¹⁰ SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Turceni de Sus, *dos. 41/1879*, f. 16 vs.

¹¹ *Indicile comunelor pe periodul de cinci ani 1876 – 1881 art. 4 și 5 din legea comunală, promulgată în luna martie 1874*, Tipografia Statului, București, 1876, p. 65.

¹² SJAN Gorj, Fond Prefectura Județului Gorj, *dos. 188/1949*, f. 1.

¹³ SJAN Gorj, Fond Poliția Orașului Târgu Jiu, *dos. 10/1930*, f. 271. Dar iată și ce anume ne deconspiră „tabloul” cu pricina despre eroul gorjean: „Localitatea – Tg. Jiu; Gradul – Director de Poliție cl. I; Vechimea în clasă – 1923 D-bre 1; Vechimea în grad – 1921 N-brie 16; Vechimea la stat fără întrerupere – 1914 Iulie 1; Studiile – 2 clase (?) liceu; Dacă a funcționat la Stat în anu 1916 – da; Data nașterii – 1879 Decembrie 6 (greșeală, corect 3!); Cum a fost încadrat – Comisar ajutor”.

¹⁴ *Anuarul funcționarilor de stat ai Ministerului de Interne pe anul 1923*, Imprimeria Statului, București, 1923, p. 496. Tot aici se precizează și că avea „3 clase secundare”.

¹⁵ Cf. Vasile Arimia, Gheorghe Gârdu și Iancu Toma, *Poliția din Gorj. File de istorie*, Editura Ministerului de Interne, București, 1996, p. 221; Vasile Arimia *et. ali.*, *Personalități gorjene de-a lungul istoriei...*, p. 116.

¹⁶ SJAN Gorj, Fond Prefectura Județului Gorj, *dos. 188/1949*, f. 1.

și „deosebitele cunoștințe de limba franceză”¹⁷. Sursa istorică în cauză, de unde am preluat această informație, mai precizează și faptul că avea „puține cunoștințe de limba rusă”, însă credem că pe acestea le-a dobândit după ce a ajuns în exercițiul funcțiunii, în Basarabia, deci după momentul octombrie 1916.

Actul de căsătorie al părinților săi, adăpostit în scriptele Serviciului Județean Gorj al Arhivelor Naționale¹⁸, ne dezvăluie numele bunicilor de la ambii părinți. Astfel, din partea tatălui i-a avut pe preotul Nicu Popescu și pe Ilinca Popescu, ambii cu domiciliul în comuna Turceni de Sus, satul Stolojani. Faptul că bunicii săi pe linie paternă aveau alt nume decât Popilian, ne poate duce cu gândul, fie la o adopție a copilului Constantin, fie la o transcriere voită/greșită a numelui acestuia, mai ales că în a doua jumătate a secolului XIX se practicau astfel de schimbări de nume, în special la unele școli. Referitor la bunicii din partea mamei, aceștia erau Răducan și Ana Mărculescu, având același domiciliu ca și cuscii lor, numai că la momentul căsătoriei dintre Constantin și Ana Popilian „amândoi [erau] încetați din viață”¹⁹.

Despre tatăl său, preotul Constantin Popilian, ne-au parvenit mai multe informații, dată fiind și poziția sa de sacerdot în cadrul Bisericii Ortodoxe, la una dintre numeroasele enorii ale acesteia din județul Gorj. La momentul căsătoriei, 21 august 1877, avea 20 de ani, fiind născut la data de „8 septembrie 1857 (...) de profesiune agricultor”²⁰, deci încă nu se hirotonisise. În plus, am mai aflat că și-a desfășurat activitatea în parohia Turceni-de-Sus, cea care era alcătuită pe atunci din cătunul Stolojani și satul Turceni-de-Sus. Unele izvoare istorice, elaborate în progradia Episcopiei Râmnicului, ne arată că „1879 [a fost] anul intrării [sale] în serviciu, grad I, paroh”²¹. Totodată, preotul C. Popilian „din parohia Stolojani – Turceni” a fost și protagonistul unui miniinterviu publicat în paginile suplimentului gratuit al cotidianului „Adevărul” din ultima parte a lunii februarie 1900. Astfel, dând unele informații despre „poporenii din parohia sa”, referindu-se la cele „372 capete de familie (...) din cari 35 trăiesc în concubinaj (...) întrebându-i de ce nu se cunună, toți mi-au spus că le vine să-și facă seama: dacă nu se cunună îi spetește cu amenzile, dacă încearcă să se cunune îi jupoaie notarul comunei I. Blîndu”²².

Dintr-o altă sursă istorică, elaborată tot din inițiativa Episcopiei Râmnicului Noului Severin, doar că în primii ani ai secolului XX, am reținut că preotul Constantin Popilian era încă în activitate la acest moment. Într-adevăr, era în aceeași parohie, Turceni-de-Sus, cea care avea „o populație de 266 familii (...) absolvent al Seminarului de gr. I, hirotonisit la 27 ianuarie 1879”²³. La scurt timp, Episcopia Râmnicului Noul Severin a elaborat și un „Anuar” din care am desprins „data nașterii

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Turceni de Sus, dos. 34/1877, f. 26, idem, dos. 35/1877, f. 25.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Sfânta Episcopie a Râmnicului Noului Severin, *Anuar pe anul 1900*, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1899, p. 170.

²² „Adevărul” (Supliment gratuit la No. 4873), An I, No. 3, Sâmbătă 27 Februarie 1903, p. 3.

²³ *Istoricul Eparhiei Râmnicului Noului Severin alcătuit în anul jubiliar 1906*, Tipografia Gutenberg/Joseph Göbl, București, 1906, p. 555.

preotului C. Popilian (8 septembrie 1857), fiind numit aici la 10 februarie 1879²⁴. Nu l-am identificat în forul de conducere al Societății preoților gorjeni „Lumina”, din primii ani ai secolului XX, mai ales că materialul de arhivă cercetat în acest scop nu l-a menționat. În schimb, a apărut pe o „listă a Protoieriei județului Gorjiu de numele și prenumele preoților județului Gorjiu pentru conferința din 26 și 29 august 1903”²⁵. Aproape un deceniu mai târziu, preotul C. Popilian (trecut eronat, Pompilian!) se afla pe o listă cu persoanele care aveau dreptul de vot la alegerea „Consistoriului Superior Bisericesc”, în decursul anului 1912, reprezentând tot parohia Turcenii-de-Sus, județul Gorj²⁶. Într-o poziție similară l-am regăsit și în statistica din cursul anului 1914²⁷, precum și în cea din anul următor²⁸.

Despre mama sa, preoteasa Ana Popilian, nu am identificat atât de multe informații pe cât ne-am fi dorit. Era fiica lui Răducan și a Anei Mărculescu, ambii cu domiciliul în satul Stolojani, comuna Turcenii de Sus, tot aici fiind și locul nașterii sale, la data de 14 iunie 1861²⁹. În actul de naștere al eroului Ioan Popilian se precizează despre ea că avea 18 ani atunci când l-a născut, ceea ce este corect. Mai știm că s-a căsătorit cu Constantin Popilian la data de 21 august 1877, astfel că momentul căsătoriei sale a avut loc la vârsta de 16 ani, deci momentul acestei căsătorii a fost contemporan cu proclamarea și obținerea independenței de stat a țării noastre. Din păcate, la momentul căsătoriei sale era orfană de ambii părinți. În primul deceniu din secolul XX, numele său l-am identificat într-o lucrare de popularizare, elaborată sub egida Academiei Române, a unor leacuri de combatere a diverselor boli care bântuiau populația județului Gorj, așa cum era și gălbinarea, iar celor aflați într-o asemenea ipostază, preoteasa Ana le-a recomandat „să plămădească floare de pucioasă în rachiul de drojdie, 24 de ceasuri, și cu aceasta să se frece pe corp seara și dimineața (...) să stea la căldură”³⁰. În aceeași lucrare mai apar și alte consătențe de ale sale, precum „baba Sanda de la pr[eotul] C. Popilian din comuna Turcenii-de-Sus, (Gorj)”³¹. La data de 5 martie 1906, preoteasa Ana Popilian și-a dat ultima suflare, conform actului de deces No. 7, păstrat în fondurile aceluiași Serviciu Județean Gorj al Arhivelor Naționale³².

Ana și Constantin Popilian, precum și localitatea Stolojani din comuna Turcenii-de-Sus, nu au apărut întâmplător în „Memoriile Secției Literare” ale Academiei Române de pe parcursul anului 1908. Numai că, cel mai probabil, persoana care i-a implicat în acest proiect de emancipare a lumii rurale gorjene a fost o altă odraslă de-

²⁴ Administrațiunea Cassei Bisericii, *Anuar 1909*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1909, p. 186.

²⁵ SJAN Gorj, Fond Protoieria Județului Gorj, *dos. 313/1903, passim*.

²⁶ „Monitorul Oficial al României”, No. 43, Duminică 27 Maiu/9 Iunie 1912, p. 2207.

²⁷ „Monitorul Oficial al României”, No. 262, Sâmbătă 22 Februarie/7 Martie 1914, p. 12109.

²⁸ „Monitorul Oficial al României”, No. 271, Duminică 8/21 Martie 1915, p. 12168.

²⁹ SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Turceni de Sus, *dos. 34/1877*, f. 26, idem, *dos. 35/1877*, f. 25.

³⁰ *Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Literare*, Seria a II-a, Tomul XXX, 1907 – 1908, Inst[itutul] de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1908, p. 78.

³¹ *Ibidem*.

³² SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Turceni de Sus, *dos. 3/1895-1912*, f. 106.

a lor, Emanoil C. Popilian, cel care la acel moment activa vremelnic pe unul dintre posturile de dascăl de la Școala primară din comuna Turceni-de-Jos/Turcenii-de-Sus. Despre acest frate al lui Ioan Popilian, Emanoil, am descoperit că s-a născut în ziua de 26 septembrie 1884³³ și s-a căsătorit în data de 25 februarie 1907, cu Magdalena, fiica preotului Constantin Calapereanu și a soției acestuia, Maria, decedată între timp, din comuna Ohaba, județul Gorj³⁴. Tot materialele din arhivele gorjene ne-au mai deconspirat și faptul că Emanoil C. Popilian a avut și două fete, însă ambele au decedat prematur: Maria-Angela, rămasă fără suflare la vârsta de numai o lună și opt zile, la 23 ianuarie 1908³⁵ și Ileana, decedată la vârsta de 1 an și 6 luni, în ziua de 19 august 1910, la ora 4 dimineața³⁶. De asemenea, am mai aflat despre Emanoil Popilian că a contractat un împrumut pentru un credit agricol, însă din diverse motive nu l-a mai achitat. Ca urmare, pentru a se recupera suma de 254,45 lei, Ministerul Finanțelor a ordonat ca în luna decembrie a anului 1913 să i se scoată la „vânzare prin licitație publică bunurile nemișcătoare situate în comuna Turceni-de-Sus, plasa Turceni, județul Gorj, avere a numitului debitor compusă din o casă cu 3 camere nelocuită, construită din lemn de stejar și acoperită cu blane, având lungime de 12 metri și lățimea de 6 metri”³⁷.

Eroul de mai târziu de la Podul de fier de peste apa Jiului a mai avut și două surori, una mai mare decât el, iar cealaltă mai mică. Cea dintâi era Maria, cea mai mare dintre cei cinci frați. Ea s-a născut la data de „12 august 1878 în comuna Turceni de Sus, la casa părinților sei din Stolojani, fiică a dl. Constantin Popilian și a d-nei Ana”³⁸. Cealaltă soră a sa fost Angela, născută la 15 ianuarie 1887, în aceeași localitate ca și ceilalți frați ai săi. Despre Angela am aflat că s-a căsătorit cu Ion Gh. Tică din comuna gorjeană Borăscu, de profesiune cizmar, la data de 3 februarie 1908³⁹. Din nefericire, către sfârșitul primului deceniu interbelic, din motive rămase necunoscute pentru noi, „căsătoria înscrisă în actul de față a fost desfăcută prin sentința de divorț No. 20/927 a Trib[unalului] Gorj S[ecția] – 1, care s-a trecut în reg[istrul] de căsătoriți al comunei Borescu pe anul 1927 sub No. 8”⁴⁰.

Despre Constantin C. Popilian – mezinul cuplului Ana și preot Constantin Popilian – am aflat că a venit pe lume în data de „5 octombrie 1900, la ora 5⁰⁰ de dimineață în casa părinților sei din comuna Turceni de sus”⁴¹. A fost singurul dintre cei cinci frați care au avut aceeași chemare ca și a tatălui lor. Prin urmare, a frecventat cursurile Seminarului de Teologie din orașul Râmnicu-Vâlcea, dar mai apoi s-a

³³ SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Turceni de Sus, *dos. 54/1884*, f. 12; idem, *dos. 55/1884*, f. 10 vs-11.

³⁴ SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Turceni de Sus, *dos. 3/1895-1897/1909-1920*, f. 79.

³⁵ SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Turceni de Sus, *dos. 3/1895-1912*, f. 126.

³⁶ *Ibidem*, f. 169.

³⁷ „Monitorul Oficial al României”, No. 209, Mercuri 18/31 Decembrie 1913, p. 9459.

³⁸ SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Turceni de Sus, *dos. 36/1878*, f. 11.

³⁹ SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Borăscu, *dos. 141/1895-1899/1902/1904-1912*, f. 140 (accesare online în data de 11 decembrie 2025).

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Turceni de Sus, *dos. 1/1895-1909*, f. 14 vs.

transferat la o instituție școlară similară din Huși, cel mai probabil și din cauza greutăților războiului. Ulterior, era hirotonisit preot⁴², pe parcursul anului 1923⁴³, însă nu înainte de a se căsători cu „presvitera” Domnica, originară din comuna gorjeană Scoarța. În perioada celui de-Al Doilea Război Mondial avea parohia alcătuită din satele „Turceni de Sus (171 familii cu 756 suflete), Stolojani-Jiu (128 familii cu 553 suflete) și Jițul (53 familii cu 186 suflete)”⁴⁴. L-am regăsit în câteva rânduri în paginile ziarului „Gorjanul” al cărui abonament îl deținea. Totodată, a participat, alături de episcopul Vartolomeu și un sobor de preoți la parastasul „marei filantroape Aneta C. Săvoiu (...) la mormântul său”⁴⁵. Pe parcursul anului 1936 l-am regăsit între organizatorii unei conferințe pastorale desfășurată în „centrul parohial Turceni de sus, parohia Calopăru”⁴⁶, însă și între contributorii cu dare de mână care au donat diverse sume de bani pentru „refacerea stăreției și a vechilor chilii ale Sf. Schit Strâmba-Jiu”⁴⁷. Un an mai târziu, în ziua de 9 iunie 1937, s-a regăsit printre preoții care au sfințit „noul locaș de închinăciune din satul Murgești”⁴⁸. Informațiile culese dintr-o cronică de familie (vezi paragraful următor) ne dezvăluie faptul că preotul Constantin C. Popilian a fost arestat de către Securitate, fiind lipsit de libertate în perioada 1957 – 1964, și că a decedat pe parcursul lunii ianuarie a anului 1970⁴⁹.

Dintr-un manuscris dactilografiat* – dar care conține numeroase erori! – mai puțin cunoscut publicului larg, intitulat neoficial de noi „Cronica familiei Popilian”, am reținut cum împreună cu preoteasa Ana, preotul Constantin Popilian a avut 4 copii (Angela, Iancu, Emilian și Constantin – de fapt au fost 5 copii, fiind omisă Maria!).

⁴² Unele surse istorice ne dezvăluie că a fost hirotonisit preot de către „Fericitul Evghenie Humulescu, vicarul de la Argeș [numai că acesta, atunci] când, din mâna lui, Costică Popilian, din Turceni Gorjului, a primit darul preoției, în locul prosopului de bumbac i-a dăruit bunului vlădică o maramă de borangic oltenească. Bucurându-se de dar, distinsul arhieru a așezat marama, cu grije, la fundul unei lăzi curate, cu gândul de a împodobi cu ea *crucea de pe mormântul mării*. Era acum vreo șapte ani. Nu știu dacă necazurile i-au îngăduit să-și împlinească zguduitoroa, frumoasă făgăduință. Sunt sigur însă că preotul Popilian, cel care, plângând, din mâna lui a primit Darul, va lua, cândva, calea mănăstirii Turnului și îngenunchind la mormântul fericitului Evghenie, îi va împodobi Crucea cu marama de borangic alb, a recunoștință” („Cuvântul”, An VII, No. 2131, Sâmbătă 28 Martie 1931, p. 1).

⁴³ *Viața Bisericească în Oltenia. Anuarul Mitropoliei Olteniei*, Tipografia Sf. Mitropolii a Olteniei, Râmnicului și Severinului, Craiova, 1941, p. 419.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ „Gorjanul”, An XI, No. 28 – 29, Târgu Jiu, 15 Iulie 1934, p. 5.

⁴⁶ „Gorjanul”, An XIII, No. 6 – 7, Târgu Jiu, 18 Februarie 1936, p. 3.

⁴⁷ „Gorjanul”, An XIII, No. 39, Târgu Jiu, 31 Octombrie 1936, p. 4.

⁴⁸ „Gorjanul”, An XIV, No. 21 – 22, Târgu Jiu, 8 – 16 Iunie 1937, p. 3.

⁴⁹ SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Turceni de Sus, *dos. 1/1895-1909*, f. 14 vs. În actul său de naștere din acest fond arhivistic, pe marginea din stânga, se află următorul înscris tipizat despre Popilian C. Constantin: „Decedat act de deces No. 3 din 11.01.1970 înregistrat la C. Ex. al Consiliului Popular al com. TURCENI, comunicat cu adresa No. 10 din 11.01.1970”.

*Copii după câteva file din acest manuscris ne-au fost puse la dispoziție de către Adrian Tudor-Drăghici, cu mai mulți ani în urmă, iar de curând de către Ion/Jean Țirlea.

Apoi s-a recăsătorit, iar cu a doua soție a mai avut alți 9 copii⁵⁰. Tot de aici, însă doar despre copii din prima căsătorie, am mai aflat și că „Emilian a ajuns casier (...) Angela soră de Spital Militar, ea a plecat târziu (a decedat, n.n. – G.S.), în 1966 (...) Constantin, născut la 27 mai 1900 (corect, 5 octombrie!) intră fără dificultăți la Seminarul din Râmnicu Vâlcea”⁵¹. Totodată, în această cronică s-a mai punctat, deși destul de sumar, și despre „eroul de la podul Jiului”, Iancu Popilian, cel care a ajuns directorul Poliției din orașul Târgu Jiu, fapt adevărat de numeroase documente. Pe de altă parte, s-a mai specificat despre acesta, însă contrar adevărului istoric, că „*moare erou în războiul din 1916*”⁵², fără însă a se aduce în discuție niciun document istoric cât de cât veridic. De altfel, multe dintre informațiile redată în această cronică de familie s-au dovedit a fi total eronate, motiv pentru care trebuie privite cu destulă îngăduință și neîncredere.

„Statul de Serviciu...”, documentul eliberat de către personalul abilitat din cadrul Ministerului de Interne – Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale în decursul anului 1929, pe numele lui Ioan Popilian, ne mai dezvăluie și că la data de 13 octombrie 1908, acesta s-a căsătorit cu Victoria I. Fâcea, însă cei doi nu au avut niciun copil, cel puțin așa rezultă din documentul în cauză, unde la rubrica dedicată stării civile a eroului gorjean s-a barat spațiul respectiv⁵³. Un alt document care ne dovedește că Ioan și Victoria Popilian nu au avut urmași direcți este un borderou despre carnetele de călătorie pe calea ferată ale personalului din Poliția orașului Târgu Jiu. Pentru obținerea unui astfel de carnet era necesară completarea unei rubrici dedicată stării civile a celui în cauză, inclusiv prenumele și data nașterii copiilor acestuia. Ori în dreptul eroul nostru apare doar cuvântul „căsătorit”⁵⁴. Din alte lucrări de specialitate am mai aflat că soția sa, Victoria, era gorjeancă⁵⁵. În „Colecția Registre de Stare Civilă” a orașului Târgu Jiu am identificat-o, într-adevăr, pe Victoria I. Fâcea, născută la data de „15 decembrie 1880, ora șapte dimineața în casele părinților sei din strada Victoria, suburbia Albastră, fiică a dl. Ion Fâcea în etate de 37 ani și a d-nei Domnica Fâcea în etate de ani 26, ambii domiciliați în urbea Târgu Jiu”⁵⁶. Din păcate, în pofida mai multor căutări, nu am reușit să găsim actul de căsătorie al celor doi care să ne indice indubitabil faptul că această Victoria Fâcea a fost într-adevăr soția legitimă a lui Ioan Popilian.

După absolvirea cu brio a celor trei clase liceale de la Liceul „Carol I” din orașul Craiova, Ioan Popilian a primit ordinul de chemare în armată. În consecință, s-a conformat și astfel a fost încorporat la „arma geniu, contingentul 1902 și liberat cu

⁵⁰ *Cronica familiei Popilian*, mss, p. 211. Această din urmă informație, cu cei nouă copii din cea de-a doua căsătorie nu am verificat-o și în actele de Stare civilă.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ SJAN Gorj, Fond Prefectura Județului Gorj, dos. 188/1949, f. 1.

⁵⁴ SJAN Gorj, Fond Poliția Orașului Târgu Jiu, dos. 10/1930, f. 315.

⁵⁵ Vasile Arimia, Gheorghe Gârdu și Iancu Toma, *Poliția din Gorj. File de istorie...*, p. 222; Adrian Tudor-Drăghici, *Orașul eroilor – Bătălia de la Podul Jiului: cronologie ilustrată*, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2018, p. 79.

⁵⁶ SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Orașul Târgu Jiu, dos. 323/1880, f. 44 (vizualizare online în data de 10 noiembrie 2025).

gradul de sergent din Regimentul I Geniu”⁵⁷. Efectuarea stagiului militar i-a permis, peste mai bine de un deceniu, să fie mobilizat în campania din Bulgaria, din vara anului 1913. Asemeni mai multor gorjeni, în semn de apreciere pentru participarea la această campanie, va fi decorat de către Regele Carol I cu medalia „Avântul Țării”. Deocamdată, nu am reușit să aflăm mai multe informații despre aportul său din această campanie, iar printre puținele oportunități de a lămuri și această neclaritate rămân doar fondurile deținute de către Arhivele Militare de la Pitești sau București.

În ceea ce privește cariera sa din postura de polițist, avem informații puțin mai numeroase. Astfel, începând cu data de 3 aprilie 1900, a fost încadrat pe „funcțiunea de Șef de arest în cadrul Prefecturii Poliției Craiova”⁵⁸. După o perioadă de opt ani de zile s-a transferat în cadrul Poliției din orașul Târgu Jiu, acolo unde, la data de „1 mai dl. I.C. Popilian [era] numit subcomisar clasa III-a în locul vacant”⁵⁹. La data de 20 noiembrie 1911, ca urmare a mișcărilor anuale de personal, a fost avansat la gradul de subcomisar clasa a II-a în cadrul aceleiași instituții târgujiene. Aproape trei ani mai târziu, începând cu ziua de 1 iulie 1914, Ioan Popilian, „fost subcomisar în funcțiunea de subcomisar clasa III-a” a preluat funcția deținută anterior în Poliția Târgu Jiu de către „dl. Ion Iordănescu, înaintat”⁶⁰ și transferat la Poliția punctului Vârciorova, din județul Mehedinți.

Prin Decretul-Regal No. 163/26 Ianuarie 1915, semnat la București de către Regele Ferdinand, și contrasemnat de ministrul de interne, V.G. Morțun, „dl. Popilian Ion, actual subcomisar clasa a III-a în Poliția orașului Târgu Jiu [este înaintat] în funcțiunea de subcomisar clasa I-a, în locul vacant”⁶¹. După evenimentele de la Podul de fier de peste apa Jiului, cel de lângă Grădina Publică, subcomisarul Ioan Popilian a fost detașat, alături de alți colegi polițiști din Vechiul Regat*, „în serviciul pe lângă delegatul Direcțiunii Poliției și Siguranței Generale de pe lângă Armata a IX-a rusă”⁶², cea care era staționată în îndepărtata Basarabie. Toți acești polițiști, precum și alții, au fost „împuterniciți a instrumenta în tot cuprinsul zonei de

⁵⁷ SJAN Gorj, Fond Prefectura Județului Gorj, dos. 188/1949, f. 1.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 1 vs. În *Anuarul funcționarilor de stat ai Ministerului de Interne pe anul 1923...*, p. 496, s-a avansat data de 4 aprilie 1900.

⁵⁹ „Universul”, An XXVI, No. 119, Sâmbătă 3 Maiu 1908, p. 2. Informații identice, vezi și în „Viitorul”, An II, No. 173, Sâmbătă 3/16 Mai 1908, p. 1; „Voința Națională”, An XXV, No. 6869, Vineri 2/15 Maiu 1908, p. 2.

⁶⁰ „Dimineața”, An XI, No. 3715, Marți 8 Iulie 1914, p. 2; în „Conservatorul”, An XIV, No. 148, Marți 8 Iulie 1914, p. 2, apare Ion C. Pompilian și Ion Iordănescu; tot Pompilian apare și în Ion Tic, *Pe urmele eroilor. Povestea vitejilor copii ai Gorjului* (IV), în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 30, Miercuri 19 Iulie 1933, p. 6-7; idem, *Pe urmele eroilor. Jiul înroșit de sânge* (V), în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 31, Miercuri 26 Iulie 1933, p. 6-7.

⁶¹ „Monitorul Oficial al României”, No. 243, Mercuri 4/17 Februarie 1915, p. 10867. Despre această avansare, succint, vezi și în „Dimineața”, An XII, No. 3920, Duminică 1 Februarie 1915, p. 5 sau „Viitorul”, An VIII, No. 2505, Duminică 1 Februarie 1915, p. 2.

*Iată aici numele și locația unde aceștia activaseră până la momentul invaziei Puterilor Centrale: comisar Constantin Dumitrescu – Poliția punctului Predeal; Zaharia Huzărescu – Poliția orașului Buzău; Constantin Petrescu – șeful Poliției Câmpina și Ion Popovici – Poliția orașului Alexandria.

⁶² „Opinia”, An XIII, No. 2944, Joi 22 Decembre 1916, p. 1.

operațiuni a Armatei a IX-a rusă”⁶³. Activitatea sa de natură polițienească se va continua în această provincie românească, mai ales că din vara anului 1918, printr-un alt Decret-Regal – semnat de același suveran, dar contrasemnat de Alexandru Marghiloman, din dubla postură de președinte al Consiliului de Miniștri și ministru de interne – No. 1.649/2 Iulie 1918, era transferat cu începere din prima zi a acestei luni „în Poliția orașului Soroka și Popilian Ion, actualul subcomisar clasa I-a, în Poliția orașului Târgu Jiu, în funcțiunea de comisar clasa I-a”⁶⁴. Dintr-o lucrare elaborată în ultimii ani ai secolului trecut, am aflat și despre „o ordonanță de plată a Direcției Contabilități din Ministerul de Interne [care] cerea Casieriei Centrale să plătească salariul cuvenit pe iunie 1918 lui Popilian C. Ion, subcomisar clasa I-a în Poliția Târgu Jiu, detașat la Poliția Cahul”⁶⁵. Faptul că la această dată eroul gorjean încă nu revenise cu serviciul în urbea târgujană ne este reconfirmat și de transferarea în cadrul Poliției orașului Târgu Jiu, începând cu data de 1 octombrie 1918, a „dl. Miu Romulus, actual subcomisar clasa I-a, în Poliția orașului Botoșani, în aceeași calitate, în locul d-lui Pompilian (ortografiat greșit!) C. Ion, înaintat”⁶⁶.

Ioan Popilian și-a reluat activitatea în cadrul Poliției din orașul Târgu Jiu începând cu data de 16 noiembrie 1921, însă de pe poziția de director clasa a II-a⁶⁷. Această inedită postură a sa ne este certificată și de „Statul de retribuțiunea indemnizației de chirie și alocații de scumpete a traiului cuvenită personalului și sergenților de oraș din Poliția Târgu Jiu pe luna februarie 1922”⁶⁸. Tot de aici am aflat și că directorul clasa a II-a, Ion C. Popilian, pentru cele 30 de zile lucrate din acea lună, a încasat suma de 854,50 lei, din care rețineri pentru „Casa de economie, ajutor și pensiune a funcționarilor dependenți de Ministerul de Interne, 16,50 lei”⁶⁹. Peste exact un an de zile a încasat cam aceeași leafă, respectiv 850 lei, însă cu alte bonusuri a ajuns la 1.682,50 lei⁷⁰. Alături de el își mai desfășurau activitate cotidiană în urbea de pe Jiu și „Gheorghe Zmeu – polițai clasa I-a de la 1 octombrie 1922; Alexandru Negomireanu – comisar clasa a II-a de la 15 iulie 1921; Gh. Șt. Dulămiță – subcomisar clasa I-a de la 8 februarie 1922; Ioan Iordăchescu – subcomisar clasa a III-a de la 4 iunie 1913; Marin Bădulescu – subcomisar clasa a III-a de la 1 decembrie 1922 ș.a.”⁷¹. Eroul gorjean, alături de ceilalți colegi ai săi menționați anterior, apare și pe statul de plată de pe luna noiembrie 1923, însă toate rubricile referitoare la el au fost tăiate⁷², fapt care ne indică transferarea sa din Poliția târgujană într-o altă localitate. În practică, chiar așa s-au petrecut lucrurile, astfel că de la data de 1 decembrie 1923, a fost transferat „în funcțiunea de director clasa I-a la Poliția

⁶³ „Evenimentul”, An XXXV, No. 65, Duminică 23 Aprilie 1917, p. 2.

⁶⁴ „Monitorul Oficial al României”, No. 83, Vineri 6/19 Iulie 1918, p. 1204.

⁶⁵ Vasile Arimia, Gheorghe Gârdu și Iancu Toma, *Poliția din Gorj. File de istorie...*, p. 231.

⁶⁶ „Monitorul Oficial al României”, No. 163, Vineri 12/25 Octomvrie 1918, p. 2811.

⁶⁷ SJAN Gorj, Fond Prefectura Județului Gorj, dos. 188/1949, f. 1 vs.

⁶⁸ SJAN Gorj, Fond Poliția Orașului Târgu Jiu, dos. 1/1922, f. 25 și 36.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 25.

⁷⁰ SJAN Gorj, Fond Poliția Orașului Târgu Jiu, dos. 1/1923, f. 17.

⁷¹ *Ibidem*, f. 16.

⁷² *Ibidem*, f. 266/278.

orașului Lugoj”⁷³. În alte surse istorice, chiar oficiale (!), apare că a fost transferat pe postul de director clasa I-a, numai că la Poliția târgujană⁷⁴. Dar oare cum se poate împăca această informație cu hotărârea lui Nicolae Muzicescu, înalt funcționar în cadrul Ministerului de Interne, cel care a semnat decizia de numire No. 44.842/4 August 1926 a „dl. Popilian Ion, director clasa I-a din Prefectura Poliției Lugoj [care] se transferă cu postul său la Poliția orașului Târgu Jiu”⁷⁵? Dintr-un „tablou de propuneri la înaintări pentru ofițerii de poliție din poliția administrativă din țară pe anul 1927 (...) la director de prefectură de poliție clasa a III-a, polițai de clasa a III-a sau inspector de poliție clasa a III-a (...) seria 22-a [apare] Popilian Ioan, director de poliție clasa I-a Târgu Jiu, cu vechimea de la 27.11.1923”⁷⁶. Într-adevăr, Statul de plată al Poliției Târgu Jiu de pe luna ianuarie 1927 ne probează că funcția de director clasa I-a era ocupată de Ioan C. Popilian, iar suma lunară încasată de către acesta se ridică la 5.112,50 lei fără rețineri⁷⁷. Faptul că pe parcursul anului 1928 I. Popilian a ocupat funcția de director clasa I-a în cadrul Poliției târgujiene, însă „pe timpul detașării dl. Gh. Dobrescu, polițaiul orașului la Direcțiunea Generală a Siguranței Statului”⁷⁸, ne este confirmat și de o știre preluată din ziarul „Viitorul”. Totuși, ceea ce nu ne-a precizat ziarul în cauză a fost faptul că pe postul de „polițai al orașului” Târgu Jiu apare, pe statele de plată din luna decembrie 1928, Ioan Pădure⁷⁹.

Din ziarul „Gorjanul” am preluat o informație despre „mișcarea din Poliția Târgu-Jiu”, din toamna anului 1929. Astfel, „dl. I.C. Popilian, director de poliție clasa I-a, Vasile Miloiu, comisar clasa a II-a, Dobroiu Grig. subcomisar clasa a II-a și Hrițcu Constantin, subcomisar clasa a III-a, se numesc comisari-ajutori în poliția Tg.-Jiu”⁸⁰. La prima vedere, parcurgând această știre, am considerat că este o eroare tipografică, cel puțin în ceea ce-l privea pe Ioan Popilian, care, după cum se știe, nu putea fi

⁷³ „Monitorul Oficial al României”, No. 199, Joi 6 Decembrie 1923, p. 10156; „Dimineața”, An XX, No. 6139, Sâmbătă 8 Decembrie 1923, p. 8; „Universul”, An XLI, No. 311, Sâmbătă 8 Decembrie 1923, p. 2.

⁷⁴ SJAN Gorj, Fond Prefectura Județului Gorj, dos. 188/1949, f. 1 vs; vezi și Jean Bărbulescu, *Calendarul Gorjului*, Tipografia „Lumina”/Frații Niculescu, Târgu Jiu, 1925, p. 209, unde s-a scris că „în fruntea poliției se află dl. maior în retragere Petre Zamfir (...) ajutat de dl. I. Popilian, directorul poliției”.

⁷⁵ „Monitorul Oficial al României”, No. 185, Vineri 10 August 1926, p. 12645. Despre această numire, vezi și în „Universul”, An XLIV, No. 193, Duminică 22 August 1926, p. 4 sau „Viitorul”, An XIX, No. 5542, Sâmbătă 21 August 1926, p. 2. Cf. Jean Bărbulescu, *Calendarul Gorjului...*, p. 227, „numele comisarului Ioan Popilian, azi (1925!, n.n. – G.S.) director al poliției noastre”.

⁷⁶ „Monitorul Oficial al României”, No. 32, Sâmbătă 12 Februarie 1927, p. 1784. Alte informații asemănătoare despre această avansare, vezi, exceptând seria, și în „Monitorul Oficial al României”, No. 52, Marți 6 Martie 1928, p. 2/3074 (*Tablou suplimentar de ofițerii de poliție propuși la înaintare pe anul 1928*) sau „Monitorul Oficial al României”, No. 142, Marți 2 Iulie 1929, p. 6/7790 (*Tablou suplimentar de ofițerii de poliție propuși la înaintare pe anul 1929*).

⁷⁷ SJAN Gorj, Fond Poliția Orașului Târgu Jiu, dos. 2/1926-1927, f. 50-51.

⁷⁸ „Viitorul”, An XX, No. 6047, Sâmbătă 14 Aprilie 1928, p. 3.

⁷⁹ SJAN Gorj, Fond Poliția Orașului Târgu Jiu, dos. 1/1928, f. 398-399.

⁸⁰ „Gorjeanul”, An VI, No. 38-39, Târgu Jiu, 15 – 22 Octombrie 1929, p. 4; vezi și *Mișcarea în Poliția*, în „Dimineața”, An XXV, No. 8199, Luni 14 Octombrie 1929, p. 9, numai că aici apare cu inițiala tatălui consemnată greșit, respectiv „Ion Gh. Popilian”; I.B.D., *Scrisori din Gorj*, în „Universul”, An XLVII, No. 242, Sâmbătă 19 Octombrie 1929, p. 8.

numit comisar-ajutor în Poliția târgușiană, mai ales că ajunsese ditamai directorul încă din anul 1921. Dar, analizând cu atenție statele de plată ale Poliției târgușiene din această perioadă, precum și „Monitorul Oficial”⁸¹, am aflat că Ioan Popilian era într-adevăr director clasa I, numai că „funcțiunea după încadrare era comisar-ajutor (...) 650 lei salariu de bază pe anul 1929 întregit cu reținerea de 10% pentru pensie”⁸². Cel mai probabil s-a ajuns la această situație din cauza crizei economice, cea care a cuprins județul Gorj și țara întreagă. Am identificat în arhivele gorjene adresa No. 758/17 Ianuarie 1930, expediată de șeful Poliției Târgu Jiu, Gheorghe Marineanu, către Inspectoratul Regional de Poliție Craiova, în care se făcea referire la „înaintarea în original a cererii D-lui Ioan Popilian Director – încadrat comisar ajutor în această poliție, împreună cu un memoriu”⁸³. Din păcate, pentru noi toți, nu am reușit să vedem ce s-a scris în acel memoriu, deoarece nu s-a păstrat în fondul arhivistic. Să fi fost oare eroul gorjean nemulțumit de această încadrare? Este foarte posibil, însă trebuie găsite documente în acest sens care să probeze eventualele sale nemulțumiri. Totuși, ne întrebăm și noi, de ce nu a fost încadrat pe funcția de comisar, mai ales că diferența la salariu era destul de consistentă, cam 300 lei? Însă oricum s-ar interpreta, așa cum se deduce și din tabelul de mai jos, Ioan Popilian era coordonatorul Serviciului Judiciar din cadrul Poliției Târgu Jiu, având însă funcția de comisar-ajutor.

Tabel de ofițerii din Poliția orașului Târgu Jiu (1930)

No. crt.	Departamentul/ Serviciul	Funcția	Nume și prenume	Gradul
1	Poliția Târgu Jiu	Șef poliție	Gh. Marineanu	Polițai cl. I-a
		Secretar	Vasile Lisievici	Director Prefect. cl. I-a
2	Serviciul Siguranței	Comisar	Grigore Costescu	Comisar de Siguranță c. I-a
		Agent detectiv	Ion Popescu	Subcomisar de Siguranță, cl. I-a
3	Serviciul Judiciar	<i>Comisar-ajutor</i>	<i>Ioan Popilian</i>	Director de Poliție cl. I-a
		Comisar-ajutor	Const. Hrițcu	Subcomisar cl. a III-a
		Agent judiciar	Petre Huțanu	Subcomisar cl. I-a
4	Serviciul Administrativ	Comisar-ajutor	Grigore Dobroiu	Subcomisar cl. a II-a

⁸¹ „Monitorul Oficial al României”, No. 227, Vineri 11 Octombrie 1929, p. 7834.

⁸² SJAN Gorj, Fond Poliția Orașului Târgu Jiu, dos. 10/1930, f. 194 sau 431.

⁸³ *Ibidem*, f. 42.

		Agent administrativ	Ion Mihail	Subcomisar cl. a III- a
--	--	------------------------	------------	----------------------------

După o carieră profesională plină de satisfacții, umbrită poate numai de numirea sa pe funcția de comisar-ajutor, cea mai mare parte activând în cadrul Poliției orașului Târgu Jiu, a sosit și momentul pensionării eroului de la Podul de fier de peste apa Jiului. În consecință, prin decizia ministrului de interne, „No. 21.009 – S/1931, dl. Popilian C. Ioan, comisar ajutor la Poliția orașului Tg.-Jiu, a fost pus în retragere din oficiu, pe ziua de 1 iunie 1931”⁸⁴. Astfel, după ce a activat vreme de aproape trei decenii doar în structurile Ministerului de Interne, fiind recompensat în mai multe rânduri cu decorații și medalii datorită implicării și devotamentului său, Ioan C. Popilian s-a retras la pensie în urbea târgușiană, alături de soția sa, Victoria. În acest context, cu numai un an înainte de pensionare, Ioan Popilian a acceptat să facă parte din distribuția unuia dintre primele filme din țara noastră, „Ecaterina Teodorescu”, interpretând rolul „comisarului de poliție Popilian”⁸⁵ din celebra scenă de luptă de la Podul de fier, de lângă Grădina Publică târgușiană. Filmul a fost realizat de Societatea „Soremar-Film”, administrator-delegat fiind ing. A. Ștefulescu. De notat că în acest film apare și mama biologică a „Eroinei de la Jiu”, Ileana/Elena Teodorescu, cea care a interpretat propriul rol, Regina Maria, precum și „eroii autentici ai acestui episod războinic (...) apărătorii podului de la Jiu”⁸⁶. Așadar, acest film, deși nu știm dacă în integralitatea sa, se mai păstrează până în zilele noastre la Arhiva Națională de Film, astfel că avem posibilitatea de a viziona câteva imagini autentice cu celebrul Ioan C. Popilian, așa cum arăta el și în viața de zi cu zi⁸⁷.

Am avut în atenție și câteva dintre cazurile investigate de Ioan Popilian, în toată cariera sa de polițist, mai ales că am aflat despre acestea răsfoind paginile câtorva ziare cu acoperire națională. De pildă, în decursul lunii decembrie 1909, s-a implicat alături de comisarul C. Cambrea în elucidarea misterului legat de atentatul din București, săvârșit de către Niculae Wilmer. Cum tatăl acestuia era antreprenorul clădirii Vămii Păiuș din județul Gorj, cei doi s-au „transportat acolo unde au găsit mai multe scrisori de corespondență (...) scrisorile și tânărul Wilmer au fost aduși la Poliție”⁸⁸. Un alt caz cu ramificații dubioase în zona Capitalei a fost și cel referitor la „arestarea unei vânzătoare de carne vie, Frusina Feraru matroana unei case de toleranță (...) și a surorilor Mateescu”⁸⁹. Pe parcursul lunii septembrie 1914 a primit misiunea de a identifica o bandă de hoți care acționa în urbea târgușiană, în zona Târgului de săptămână. Datorită abilităților sale, Ioan Popilian a reușit în scurt timp

⁸⁴ „Monitorul Oficial al României”, No. 102, Marți 5 Mai 1931, p. 5/4172.

⁸⁵ E.A. Damian, *Am văzut „Ecaterina Teodorescu”*, în „Cinema”, An VII, No. 149, 1 Decembrie 1930, p. 1270.

⁸⁶ *Ibidem*, p. 1269.

⁸⁷ Din fericire pentru noi, s-au păstrat chiar câteva dintre cadrele cu lupta de la Podul de fier de lângă Grădina Publică târgușiană, exact cu momentul apărării podului împotriva mitralierei germanilor de către Ioan Popilian și alți eroi rămași anonimi (<https://www.facebook.com/watch/?v=945193455875432>, vezi minutele 38-41!).

⁸⁸ „Universul”, An XXVIII, No. 38, Sâmbătă 19 Decembrie 1909, p. 3.

⁸⁹ „Universul”, An XXXII, No. 240, Luni 1 Septembrie 1914, p. 3.

să prindă membrii bandei, cu toții fiind localnici din comuna Bâlta, „ce opera cu atâta dibăcie de luni de zile”⁹⁰. Mai greu a fost cu prinderea unor falsificatori de timbre poștale. Alexandru Romanescu se ocupa cu desenarea timbrelor poștale false. Cerneala era procurată prin intermediul unui complice, Pantelimon Mirulescu, angajat la tipografia Miloșescu din Târgu Jiu. Cu vânzarea erau responsabili Dumitru Romanescu, fratele lui Alexandru, impieगत la Poșta locală, și un anume Mielu. Polițiștii târgujieni s-au mișcat cu rezeziune după ce au fost sesizați de către dirigintele Oficiului Poștal, Iancu Fărcășescu, iar „în trei zile au descoperit totul. A fost prins autorul principal, fratele lui, tipograful și vânzătorul, complici, descoperindu-se și toate clișeele ascunse în podul unui grajd, la locuința fraților Romanescu (...) afacerea acestor mărci a făcut o vie impresie în prea liniștitul nostru oraș. E locul să aducem cuvinte de laudă d-lor Gheorghe Smeu, polițaiul orașului și I. Popilian, directorul poliției, pentru dibăcia cu care a[u] știut să descopere pe falsificatori și întregul fir al acestei afaceri”⁹¹. Același director de poliție, Ioan Popilian, a fost însărcinat și cu anchetarea sinuciderii de pe parcursul lunii februarie a anului 1929 a „proprietarului Tache Călinescu din comuna Bibești [cel care] s-a aruncat înaintea Trenului de persoane ce face cursa de dimineață la orele 6⁰⁰, Târgu Jiu – Bumbești (...) sinucigașul a fost văzut în Gara Târgu Jiu și apoi mergând în direcția Bumbești, unde pândind un moment prielnic s-a aruncat pe șine înaintea trenului. Mașina a mai târât cadavrul pe linie încă 40 m”⁹².

Referitor la bunurile materiale ale familiei Ioan și Victoria Popilian, nici aici nu am reușit să deslușim prea multe. Nu știm cu certitudine, nici măcar unde a locuit constant acest cuplu, din momentul căsătoriei, toamna anului 1908, și până la decesul eroului gorjean, survenit trei decenii mai târziu. Oare, soția sa l-a însoțit peste tot pe unde a fost transferat în interes de serviciu, din Basarabia, la Soroca și până la Lugoj? Dacă într-adevăr, soția sa era fiica târgujanului Ion Fâcea, și noi considerăm corectă această filiație, atunci este posibil ca aceștia să fi locuit în tot acest timp în casa părinților ei, aflată în strada Victoria din urbea de pe Jiu. Dar de când și până când? Cum în luna februarie a anului 1922 a apărut într-o statistică a Direcției Poliției și Siguranței Generale cu suma de „82,50 lei indemnizație de chirie”⁹³, este posibil ca, încasând suma respectivă să fi locuit în chirie. Pe parcursul anului 1920, Ioan Popilian apare într-un „tablou de numele și pronumele celor îndreptățiți a fi împroprietăriți cu loturi de casă (...) categoria a III-a funcționari civili și militari”⁹⁴, fiind trecut cu domiciliul în strada Victoria. Mai mult, din adresa expediată de Asociația „Virtutea Militară de Răsboi” – Filiala „Ecaterina Teodoroiu” județul Gorj

⁹⁰ „Universul”, An XXXII, No. 261, Luni 22 Septembrie 1914, p. 3. Enumerăm aici și numele infractorilor în cauză, toți cu domiciliul în comuna gorjeană Bâlta: Ilie Cocolea, Gheorghe Dănuț, Dumitru Frățuțu, Grigore S. Grigoriu, Gheorghe I. Iliuță, Gheorghe P. Iliuță, Matei Rădulea și Ioan Al. Stan.

⁹¹ „Epoca”, An XLII, No. 47, Miercuri 28 Februarie 1923, p. 3; „Universul”, An XLI, No. 52, Miercuri 28 Februarie 1923, p. 2.

⁹² „Adevărul”, An XLII, No. 13848, Joi 14 Februarie 1929, p. 5.

⁹³ SJAN Gorj, Fond Poliția Orașului Târgu Jiu, dos. 1/1922, f. 25.

⁹⁴ SJAN Gorj, Fond Primăria Orașului Târgu Jiu, dos. 43/1920, f. 61; Gabriel Sarcină, *Mărturiile despre județul Gorj în Primul Război Mondial: documente*, vol. II, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2019, p. 704.

către Primăria Orașului Târgu Jiu, cu prilejul anunțării decesului „comandantului de la Podul Jiului”, rezultă explicit că „domiciliul familiei [era în] strada Victoria, No. 92”⁹⁵. Pe de altă parte, pe parcursul anului 1926, I.C. Popilian a apărut și pe un document emis de către Administrația Financiară Gorjiu, în fond, un „borderou cu sume achitate în contul despăgubirilor de războiu (...) cu suma lei 2.025”⁹⁶. În plus, la data de 6 aprilie 1927, în baza unui Decret-Regal, „bunul *Cotul Crivina*, pendinte de comuna Turcenii-de-Jos, în suprafață ca de 11 ha, 3.676 m p [a trecut] asupra d-lui Ion Popilian din comuna Târgu-Jiu, cu lei 230.500”⁹⁷. Totodată, un deceniu mai târziu, alături de alți conjuđețeni de-ai săi, care au fost decorați în campania anilor 1916 – 1918, Ioan Popilian a făcut parte din delegația ce „s-a prezentat în audiență d-lui prim ministru (Gheorghe Tătărescu, n.n. – G.S.), la Poiana – Gorj, cu care prilej au înmănat, un memoriu referitor la împrumutarea în Dobrogea a decorațiilor cu medalia *Virtutea Militară* de război, constituiți în membrii cooperatori-agricoli, în ziua de 27 iunie a.c., la Călărași – Ialomița”⁹⁸.

Pe parcursul anului 1928 l-am identificat și în scriptele Judecătoriei Mixte Târgu Jiu. Nu a fost vorba despre o încălcare a legii din partea sa, ci despre un proces inițiat de către Grigore Culcer, cel care a dat-o în judecată pe „Eleonora Iorgulescu din Tg. Jiu, str. Victoriei ca fiică și unică moștenitoare a defunctei Maria Mogoșanu spre a fi obligată la plata sumei de lei zece mii ce datorează”⁹⁹. Numai că, în baza unei înțelegeri prestabilite, prin „suplica No. 2.615/10 Februarie 1928, Grigore Culcer a cerut să se poprească în mâinile dl. Ioan C. Popilian din Tg. Jiu suma de lei zece mii capital cu procent de 12% pe an cu începere de la 15 noiembrie 1927 și până la achitare și lei 400 cheltuieli de judecată”¹⁰⁰. Ce se întâmplase de fapt? Ioan Popilian a cumpărat de la Eleonora Iorgulescu o bucată de pământ, fapt care i-a permis acesteia să-și achite datoria față de Grigore Culcer, așa cum reiese și dintr-un proces-verbal încheiat pe parcursul lunii septembrie 1928¹⁰¹. În schimb, tranzacția dintre Ioan Popilian și Eleonora Iorgulescu s-a reglat prin Actul No. 58/1928, act autentificat de Tribunalul Gorj, așa cum rezultă și din Cartea de Judecată Civilă No. 856/1928¹⁰².

⁹⁵ Idem, *Mărturii despre județul Gorj în Primul Război Mondial: documente*, vol. III, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2022, p. 627 (Doc. No. 628); vezi și Ion Duguleanu, *Târgu Jiu: case, oameni, destine. Strada (Calea) Victoriei*, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2010, p. 521-522, de unde am aflat că Victoria Făcea s-a născut în casa părinților săi din orașul Târgu Jiu, strada Victoria, No. 92 (95), în anul 1880.

⁹⁶ SJAN Gorj, Fond Administrația Financiară a Județului Gorj, *dos. 134/1926-1947*, f. 5; G. Sarcină, *Mărturii despre județul Gorj în Primul Război Mondial: documente...*, vol. III, p. 417 (Doc. No. 452).

⁹⁷ „Monitorul Oficial al României”, No. 111, Marți 24 Mai 1927, p. 3/7045.

⁹⁸ „Curentul”, An X, No. 3397, Sâmbătă 17 Iunie 1937, p. 7; „Universul”, An LIV, No. 194, Sâmbătă 17 Iulie 1937, p. 3. Insistăm pe faptul că delegația avea în componența sa, pe lângă Ioan Popilian, și pe căpitanul Grigore Păsărin (unul dintre eroii incursiunii de la Arsuri, județul Gorj, din data de 14/27 octombrie 1916), Ioan Ofițeru (București) și Paul Popescu.

⁹⁹ SJAN Gorj, Fond Judecătoria Mixtă Târgu Jiu, *dos. 6/1928*, f. 1.

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 2.

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 3.

¹⁰² SJAN Gorj, Fond Judecătoria Mixtă Târgu Jiu, *dos. 7/1928*, f. 1 fv.

În ultima parte a vieții sale, Ioan Popilian s-a implicat destul de activ în bunul mers al Cooperativei agricole „Virtutea Militară de Război” – Filiala „Ecaterina Teodoroiu”, județul Gorj. Pe la sfârșitul lunii iulie a anului 1933, atunci când ziaristul bucureștean Ion Tic i-a luat faimosul interviu, era în orașul „Târgu Jiu (...) pensionar (...) președinte [al] societății *Virtutea Militară*”¹⁰³. Așa cum am punctat și în paragraful anterior, la data de 27 iunie 1937, a făcut parte din delegația care a înaintat în acest sens un memoriu către primul-ministru, Gheorghe Tătărescu. Despre această asociație se știa că avea filiale în mai multe județe ale țării și că a militat fățiș pentru împrăștierea cu terenuri agricole care să fie destinate foștilor combatanți din Primul Război Mondial, decorați cu medalia „Virtutea Militară”. Numai că terenurile respective erau „destinate colonizării” și fuseseră deja „identificate de delegați, pe bază de acte oficiale, în județele Caliacra, Constanța, Durostor, Ialomița și Tulcea”¹⁰⁴. În data de 18 decembrie 1937, lucrările acestei cooperative s-au desfășurat în urbea târgujiană. Presa vremii a surprins în paginile sale prezența, aici, a „unui important număr de gorjeni, decorați cu această medalie [dar și că] a prezidat bătrânul Ion Popilian de la Târgu Jiu, eroul de la 14 Octombrie 1916, de la podul Jiului, asistat de d-nii cpt. Stănescu – Pitești, lt. Iordache, Stan Dimancea, secretar de ședință fiind dl. Paul Popescu”¹⁰⁵.

Am ținut să ne referim și la câteva aspecte care reliefează trăsăturile fizice și psihice ale eroului gorjean. Ion Tic, în vara anului 1933, a constatat că „fostul comisar Popilian, eroul care a comandat la pod luptele din ziua de 14 octombrie 1916, este un om scund, negricios, vioi. Merge sprinten ca un tinerel sportiv antrenat la drum (...) ochi negri”¹⁰⁶. Dacă analizăm semnătura sa, de pe diferite documente oficiale, ne dăm seama că era un spirit energic și hotărât, dar și un tip meticulos, cu inițiativă și multă seriozitate. Fotografiile sale ne arată că avea o statură medie și că tot timpul a purtat mustață. Era un om darnic și „*modest – prea modest poate – de la război până în clipa morții el și-a trăit viața în muncă și tăcere, fără a-și trâmbița actul de eroism, îndeobște cunoscut*”¹⁰⁷. De altfel, religia sa ortodoxă, în care a fost botezat de părinții săi, educația creștină primită în propria familie, îl constrâneau în această direcție. Unul dintre puținele sale defecte, identificate de noi, a fost faptul că era un fumător împătimit, fiind deseori văzut cum utiliza „un țigaret lunguiet de lemn de cireș”¹⁰⁸. Rămâne în memoria noastră, a tuturor, gestul său de mărinimie care s-a repercutat asupra „copilașilor de școală din județul nostru”¹⁰⁹, cărora le-a donat vreme de mai multe luni suma de 50 lei, începând cu luna februarie 1929, într-o listă

¹⁰³ Ion Tic, *Pe urmele eroilor. Jiul înroșit de sânge*, în „Revista Ilustrată”, An V, No. 31, Miercuri 26 Iulie 1933, p. 7.

¹⁰⁴ „Curentul”, An X, No. 3397, Sâmbătă 17 Iunie 1937, p. 7.

¹⁰⁵ *Ibidem*, p. 2.

¹⁰⁶ Ion Tic, *Pe urmele eroilor. Eroina de la Jiu*, VI, în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 32, Miercuri 2 August 1933, p. 7.

¹⁰⁷ Ion Mohor, *Ne-a părăsit un erou*, în „Gorjanul”, An XV, No. 3 – 4, Târgu Jiu, 24 – 31 Ianuarie 1938, p. 5.

¹⁰⁸ Stelian Sterescu, *În amintirea unui înălțător 14 octombrie 1916, la Tg. Jiu*, în „Gazeta Gorjului”, An I, No. 35, Sâmbătă 12 Octombrie 1968, p. 8.

¹⁰⁹ „Gorjanul”, An VI, No. 9, Târgu Jiu, 1 Martie 1929, p. 3.

de subscripție deschisă de Jean Bărbulescu, cunoscutul director și proprietar al ziarului „Gorjanul”. Reiterăm încă odată, laudele aduse la adresa eroului gorjean de către redacția acestui ziar, mai ales că suntem într-un tot de acord cu ele: „afară din cale de frumos, gestul d-lui Popilian. *Găsi-se-vor mulți cari să-l imite? Ar fi așa de frumos!*”¹¹⁰. Pe lângă suma subscrisă, „comandantul de la Podul Jiului” a mai promis, într-o scrisoare* expediată pe adresa aceluiași ziar, și că „îmi iau obligațiunea a depune în fiecare lună – atât cât vor ține cantinele ce s-au înființat – câte 50 lei”¹¹¹. Ioan Popilian nu a fost doar un om generos, el a fost interesat și de noutăți, mai ales de cele care aveau cât de cât legătură cu domeniul său de activitate. Astfel, la data de 3 iunie 1930, pe adresa Poliției din Târgu Jiu, a sosit o solicitare pentru achiziționarea unei „serii de lucrări în limba franceză sub titlul *Răsboiul Inteligențelor*, cari tratează despre spionaj (...) din acestea a apărut în românește lucrarea intitulată *În misiuni speciale* (...) lucrarea va avea 300 de pagini și 20 de clișee”¹¹². Așa cum rezultă și din buletinul de comandă, singurul care a achiziționat un exemplar, dintre toți polițiștii târgujieni de la acel moment, polițiștii și nu sergenții de stradă, a fost Ioan Popilian, așa cum ne-o dovedește și „Lista de înscriere”, de unde am aflat și că prețul unui exemplar a costat numai puțin de 100 lei¹¹³.

Cu privire la momentul dispariției eroului Ioan Popilian, lucrurile sunt destul de clare, cel puțin în accepțiunea noastră. „Eroul de la Podul Jiului” a încetat din viață în data de 16 ianuarie 1938, conform „actului No. 5 din 17 ianuarie 1938 al Primăriei orași Tgu Jiu [întocmit la data de] 1938 Februarie 20”¹¹⁴. Această dată ne este reconfirmată și de cuvintele inscripționate pe crucea de marmură ridicată de soția sa, Victoria Popilian, la căpătâiul mormântului soțului său din incinta Cimitirului Ortodox al orașului Târgu Jiu: „aici se odihnește Ioan (Iancu) Popilian (...) decedat la 16 ianuarie 1938 în etate de 58 ani”¹¹⁵. Am ținut să evidențiem acest aspect, mai ales că în alte surse istorice s-a împământenit ca dată a decesului său ziua de 18 ianuarie 1938¹¹⁶, ceea ce este în contradicție flagrantă cu adevărul istoric. În plus, mai aducem un argument în acest sens, mai ales că de mai mult timp am intrat în

¹¹⁰ *Ibidem*.

*Redăm aici, integral, conținutul scrisorii expediată de către eroul nostru pe adresa redacției ziarului „Gorjanul” din urbea târgujiană: „Stimate Domnule Director/Văzând în No. 7/8 al răspânditului dv. ziar, intențiunea ce aveți de a deschide o listă de subscripție pentru copilașii de școală din județul nostru, – județ atât de greu încercat de Dumnezeu, după 3 ani de cumplită secetă – îmi iau permisiunea de a vă trimite odată cu cele mai bune cuvinte de laudă pentru inimoasa și creștineasca dv. inițiativă, – și modestul meu obol de lei 50 (cinci zeci). Neputând contribui mai mult deocamdată, la salvarea copilașilor săraci ai Gorjului, îmi iau obligațiunea de a depune în fiecare lună, – atât cât vor ține cantinele ce s-au înființat – câte 50 lei. Poate că mă vor imita și alți colegi, funcționari. E drept că o ducem destul de greu și noi, dar vedem că alții sunt și mai nenorociți. Deci, din puținul nostru, să dăm și altora. Primiți, vă rog, asigurarea considerațiunii mele./I. Popilian – T. Jiu” (*ibidem*).

¹¹¹ *Ibidem*.

¹¹² SJAN Gorj, Fond Poliția Orașului Târgu Jiu, dos. 10/1930, f. 492.

¹¹³ *Ibidem*, f. 493.

¹¹⁴ SJAN Gorj, Colecția Registre Stare Civilă – Comuna Turceni de Sus, dos. 41/1879, f. 16 vs.

¹¹⁵ A se vedea crucea lui I. Popilian, aflată la căpătul mormântului său din Cimitirul Ortodox al orașului Târgu Jiu.

¹¹⁶ Cf. Vasile Arimia, Gheorghe Gârdu și Iancu Toma, *Poliția din Gorj. File de istorie...*, p. 222.

posesia unor înscrisuri oficiale, cele care au consemnat cum „înmormântarea are loc marți 18 ianuarie 1938, cu plecarea de la domiciliul familiei din strada Victoria No. 92. Cortegiul funebru va parcurge strada Victoria, Catedrala orașului, strada Tudor Vladimirescu, cimitirul orașului”¹¹⁷. De asemenea, din aceeași adresă, înaintată Primăriei Târgu Jiu de către Asociația „Virtutea Militară” – Filiala „Ecaterina Teodoroiu” județul Gorj, am aflat despre decesul „bătrânului Ioan Popilian”, numai că această adresă a fost expediată în data de 17 ianuarie 1938. Așadar, și de aici se poate concluziona că eroul nostru nu avea cum să-și dea obștescul sfârșit la o zi după anunțarea propriului deces.

De curând, ca urmare a mai multor căutări, am intrat în posesia a două copii după niște înscrisuri care ne oferă informații certe despre ultimii ani din viața eroului gorjean. Ori ceea ce am găsit notat în aceste două înscrisuri ne reconfirmă în totalitate cele scrise de noi în paginile anterioare. Ioan Popilian s-a născut în comuna Turceni de Sus, județul Gorj, în ziua 3 decembrie 1879 st.v., și a decedat la data de 16 ianuarie 1938, în locuința sa din orașul Târgu Jiu, strada Victoria, No. 94. Apoi, decesul său „a fost verificat de medicul orașului Târgu Jiu, act de verificare No. 5/17 Ianuarie 1938”¹¹⁸. Părinții săi erau Constantin și Ana Popilian. A fost căsătorit cu Victoria Popilian, cu care a deținut în comun o locuință în București, strada Kiseleff, No. 12, dar din căsnicia lor nu a rezultat niciun urmaș direct. Conform ultimelor dorințe ale „Comandantului de la Podul Jiului”, „tot ce rămâne de pe urma mea să-i aparțină [soției, Victoria Popilian], fiindcă împreună am făcut ceia ce am putut aduna ca nește săraci ce am muncit împreună la această agoniseală”¹¹⁹.

Cu alte cuvinte, rămâne de elucidat pe viitor, iar asta numai după momentul declasificării oficiale a actului său de deces – act aflat deocamdată în custodia Primăriei municipiului Târgu Jiu –, să se constate cu obiectivism și principala cauză care a generat dispariția prematură a eroului Ioan C. Popilian, cu condiția ca acel act să facă referire și la acest aspect. Până atunci rămâne întrebarea: oare, să fi grăbit atât de mult dispariția sa acea răceală contractată încă de pe parcursul anul 1936? Rămâne de văzut așa cum am punctat deja, însă la momentul dispariției sale tocmai ce intrase în al 59-lea an din viață și ar fi mai putut trăi cu lejeritate măcar un deceniu, dacă nu chiar două.

Implicarea subcomisarului Ioan C. Popilian în lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului, de lângă Grădina Publică din Târgu Jiu (vineri 14/27 octombrie 1916)

Lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului, de lângă Grădina Publică târgujană, s-a desfășurat pe parcursul zilei de vineri 14/27 octombrie 1916. S-a ajuns la această confruntare militară din cauza faptului că Detașamentul maior Trușculescu, aflat în subordinea Grupului Jiu, a primit ordin de la Comandamentul Diviziei 1-a să

¹¹⁷ SJAN Gorj, Fond Primăria Orașului Târgu Jiu, dos. 35/1938, f. 10; G. Sarcină, *Mărturii despre județul Gorj în Primul Război Mondial: documente...*, vol. III, p. 627 (Doc. No. 628).

¹¹⁸ Document (copie) despre Ioan C. Popilian aflat în colecția noastră personală.

¹¹⁹ Idem.

părăsească pozițiile din sectorul Polata – Bârsești – Dealul Târgului și să se deplaseze în sprijinul altor unități militare românești, presate puternic de inamic, în zona Rasovița – Arcani. Din nefericire, acest detașament nu a mai anunțat și Comandamentul Grupului Jiu, despre ordinul primit¹²⁰, astfel că s-a creat o spărtură în dispozitivul militar românesc de pe această linie a frontului. Ei bine, prin această spărtură, întâmplător sau nu, s-au strecurat două companii inamice din Regimentul 12 bavarezi. Unele dintre patrulele acestora, în jurul orelor 10⁰⁰ dimineța, și-au făcut apariția pe Dealul Târgului, iar în orele care au urmat au intrat în contact direct cu apărătorii digului Jiului și ai Podului de fier de lângă Grădina Publică.

Podul de fier de peste apa Jiului, cel de lângă Grădina publică târgujiană, avea o gardă permanentă, stabilită aici la scurt timp după izbucnirea Primului Război Mondial și proclamarea neutralității României¹²¹, însă această gardă nu era atât de numeroasă încât să facă față unui atac inamic. Această situație s-a schimbat simțitor în dimineța zilei de 14/27 octombrie 1916, atunci când Batalionul de Miliții Gorj, abia sosit la Târgu Jiu în cursul nopții, a primit ordinul „de a pune în siguranță podul de peste Jiu”¹²². Ca urmare, trei din cele patru companii ale sale au fost dislocate aici, în dispozitiv de apărare a podului. Dar, din cauza ofensivei inamice prelungite din dimineța acestei zile, și cele trei companii de milițieni au primit ordin să se deplaseze către Rasovița, fapt confirmat de către maiorul Alexandru Mlădinescu, într-unul dintre rapoartele sale¹²³. Totuși, în pofida ordinului primit, Compania 1-a s-a activat cu destulă întârziere, motivele fiind incerte, și nu s-a mai deplasat către satul Rasovița. Aceasta a fost însă una dintre șansele urbei târgujiene de la acel moment, deoarece această companie a rămas la pod și astfel a ținut piept, deși cu resurse insuficiente, câteva ore bune inamicului care se apropia cu repeziciune, mai ales că avea obiective destul de clare, precum preluarea controlului asupra Gării târgujiene și a comunicațiilor telefonice și telegrafice, care se realizau prin intermediul Poștei locale.

Întemeiem, fără vreo tendință de exagerare, că o altă șansă a urbei târgujiene, în acele momente de grea cumpănă pentru națiunea română, a fost și prezența de spirit de care au dat dovadă Ioan Popilian, pe atunci subcomisar în cadrul Poliției târgujiene, alături de maiorul Alexandru Mlădinescu, ofițerul de legătură al Grupului Jiu rămas în oraș. Practic, cei doi au coordonat apărarea Podului de fier din acea zi, până la momentul sosirii militarilor din unitățile combatante. Din fericire pentru noi, dar mai ales pentru istorici, așa cum o să vedem și în cele ce urmează, ambii ne-au

¹²⁰ Ion Anastasiu, *O pagină din războiul nostru. Lupta de la Jiu: 14/27 Octomvrie 1916*, Tipografia „Bucovina”/I.E. Torouțiu, București, 1936, p. 62; G.A. Dabija, *Armata Română în Războiul Mondial (1916 – 1918)*, vol. II, Editura I.G. Hertz, București, f. an, p. 402.

¹²¹ Paula-Cristina Vasiliou și colab., *Târgu Jiu în timpul Primului Război Mondial. Documente de arhivă*, Editura Pim, Iași, 2019, 30-31.

¹²² Alexandru Mlădinescu, *Descrierea luptei ce a avut loc la Podul de fier de peste apa Jiului în ziua de 14 octombrie 1916 între Compania 1-a din Batalionul de Miliții Gorj de-o parte și două companii austro-germane de alta. Austro-germanii aveau și o secție de mitraliere*, în ***, *România în Războiul Mondial 1916 – 1919. Documente – Anexe*, vol. III, Partea I-a, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului/Imprimeria Națională, București, 1940, p. 433-434.

¹²³ *Ibidem*, p. 433.

lăsat și câteva însemnări destul de concise și destul de interesante referitoare la desfășurarea evenimentelor din această zi memorabilă. Astfel, pe lângă faptul că au fost salvate două obiective importante, precum Gara și Poșta din urbea târgujană, nu trebuie omisă nici adevărata miză a acestei confruntări: *dacă cele două coloane inamice treceau de Podul de fier de peste apa Jiului, de lângă Grădina Publică, la data de 14/27 octombrie 1916, exista posibilitatea „de a întoarce apărarea de pe stânga Jiului (...) desigur [în această ipostază] tot frontul românesc ar fi fost rupt”¹²⁴, iar cel mai probabil nu am mai fi avut loc nici a doua bătălie de la Jiu. Mai concis, dacă coloana inamică ar fi căzut în spatele liniilor românești, militarii noștri ar fi fost prinși ca într-un clește, fiind atacați și din față, și din spate. Ori, în aceste condiții imposibile de luptă, orice armată din lume ar fi capitulat.*

Așadar, subcomisarul Ioan Popilian, citând din propriile sale însemnări făcute cunoscute în anul 1921, se afla în locația Poliției, aflat în aceea vreme în sediul Primăriei Târgu Jiu, actualmente clădirea Prefecturii/Consiliului Județean Gorj. Încă din „faptul zilei, împreună cu dl. căpitan Popilian, comandantul Batalionului de milițieni (...) am înarmat niște milițieni îmbrăcați civil, cu arme Md. 1879, învățându-i totodată cum să se servească de ele”¹²⁵. Mai apoi, la scurt timp, a purces la anchetarea a „două – trei spargerii la cârciumarul Ciolofan unde se prinseseră trei indivizi (...) care se instalaseră ca la ei acasă”¹²⁶. Revenit în biroul său din sediul Poliției târgujiene a fost anunțat că inamicul a ajuns pe Dealul Târgului. În acest context se deplasează personal la digul Jiului, unde se auzeau deja focuri de armă. Numai că, „cei 100 de milițieni, ce erau sub comanda dl. căpitan Popilian, însărcinați cu apărarea podului, zărind și ei inamicul pe deal au început să tragă, deși el se afla la o distanță de 4 – 5 Km”¹²⁷. Foarte rapid, milițienii au primit ordin să nu mai irosească muniția, deoarece armele lor nu aveau cum să bată mai mult de 1.800 m. După rezolvarea acestui mic incident, Ioan Popilian a purtat o discuție cu tinichigiul Herman Solomon, prezent în lanțul de trăgători de lângă digul Jiului, apoi „în la curent pe dl. maior Mlădinescu – singurul dintre ofițerii diviziei rămași în oraș și care conducea toate operațiile – de toate mișcările inamicului, după cum mi le comunica Observatorul (aflat în clădirea Primăriei, n.n. – G.S.)”¹²⁸.

Inevitabil, situația s-a complicat odată ce inamicul a ajuns în apropiere de digul Jiului. Cum apărătorii de aici au rămas cu muniție foarte puțină, Ioan Popilian, chiar la sugestia maiorului Mlădinescu, a adus la digul Jiului și pe cei zece sergenți care mai rămăseseră în oraș, dar și pe „civilii ce am mai găsit (...) între cari femei și copii, cari cărau cartușe la trăgători”¹²⁹. Pe acest fundal a avut loc atacul cu mitraliera, inițiat de către inamic, cel care dorea cu orice preț să pătrundă în oraș. Astfel, „între orele 14⁰⁰ – 15⁰⁰ observându-se că inamicul voește să instaleze o mitralieră în capătul

¹²⁴ G.A. Dabija, *Armata Română în Războiul Mondial (1916 – 1918)*..., p. 409.

¹²⁵ *Cum a fost apărat Târgu-Jiu*, în „Cultul Eroilor Noștri. Organ al Societății «Mormintele Eroilor» și al Filialei G-I Dragalina”, An II, No. 4/Aprilie 1921, p. 23.

¹²⁶ *Ibidem*.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 24.

¹²⁸ *Ibidem*.

¹²⁹ *Ibidem*.

opus al podului, am improvisat un atac din ordinul căpitanului Popilian (...) imediat am descins sabia și desbrăcat pelerina (...) și împreună cu un plutonier de la pionieri (Rosenberg, n.n. – G.S.) și un sergent de infanterie – cari de asemenea veniseră de bună voe la luptă – am pornit la atac urmați de 5 – 6 milițieni și strigând ura cât puteam, deși n-aveam nici baionete la arme”¹³⁰. Inamicul a ripostat, așa cum era de așteptat, astfel că „abia trecuți de jumătatea podului a trebuit să ne retragem din cauza focului intens (...) care a doborât câțiva dintre noi, răbindu-mă și pe mine la cap și picior”¹³¹. Chiar dacă cutezătorii noștri eroi au ajuns doar până la jumătatea Podului de fier de peste apa Jiului, totuși acțiunea lor și-a atins scopul, „întru-cât cei cu mitraliera” s-au retras. Ioan Popilian a mai notat, referitor la această confruntare, că alături de „sgomotul produs de luptă și ecoul zăvoiuului, se adaugă și urlatul câinilor rămași în oraș fără stăpâni și cari desigur ca animale inteligente presimțeau și ele pericolul”¹³².

Pe parcursul verii anului 1933, Ioan Popilian a acordat un interviu mai amplu ziaristului bucureștean Ion Tic, sosit la Târgu Jiu, împreună cu fotografii G. Vesa, pentru a realiza un reportaj despre eroii gorjeni din Marele Război. Interviul și fotografiile realizate cu prilejul reconstituirii luptei din apropierea Podului de fier de peste apa Jiului au fost redată în mai multe numere ale revistei „Ilustrațiunea Română” din vara aceluiași an. Tot aici, eroul gorjean s-a referit din nou la lupta de lângă Podul de fier de peste apa Jiului. Ca elemente de noutate, comparativ cu notițele din anul 1921, aici s-a evidențiat confuzia germanilor în ceea ce-l privește pe I. Popilian, asimilat cu un general al Armatei Române, și datorită uniformei sale de subcomisar de Poliție. Ba mai mult, cel puțin așa au declarat unii dintre prizonieri, „nemții au crezut că podul este apărat de importante trupe, serviciul lor recunoaștere luând digul drept fortificație”¹³³. De asemenea, a adus în discuție și armele Md. 1879, considerate de inamic „tunuri de mână”, dar și adevăratul motiv al plecării sale din oraș, deoarece inamicul „pusese un premiu în mărci aur (...) pentru a [mă aduce] mort sau viu (...) era și firesc, rezistența noastră de la pod, pe lângă paguba morților, prizonierilor materialului capturat, a permis trupelor noastre să se scurgă prin Filași spre Craiova”¹³⁴. Nu în ultimul rând, la solicitarea expresă a ziaristului Ion Tic, Ioan Popilian a menționat cu nume și prenume pe „copiii, bătrânii și femeile pe care i-a dus la biruință în ziua de 14 octombrie 1916 st.v. (...) tovarășii mei de neuitată amintire (...) icoane sfinte pe care le am pururea în fața mea”¹³⁵. Spre surprinderea

¹³⁰ *Ibidem.*

¹³¹ *Ibidem.*

¹³² *Ibidem.*, p. 24-25.

¹³³ Ion Tic, *Pe urmele eroilor. Eroina de la Jiu* (VI), în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 32, Miercuri 2 August 1933, p. 7.

¹³⁴ *Ibidem.*

¹³⁵ *Ibidem.* Redăm și noi aici, din aceeași sursă istorică, numele acestora: „dintre femei – Gheorghîța Adamescu, Iosefina Aiben (astăzi Ardeleanu), Victoria Brujan, Elisa Păsculescu, Maria Bog[d]jan; cercetași – Râmnicianu Sevastian, Pârvulescu Constantin, Iliescu Petre, Cosmulescu D-tru, Isăcescu Mihai, Ghibu Dumitru, Victor Suler; bărbați și bătrâni – Ion C. Popilian, Giorgi Nicolae, Rădăcină Petre, Udrouiu Gheorghe, Popescu Gheorghe, Bisteanu Gheorghe, Vasile Vintilă, Trantea Gheorghe, Rușeț Vasile, Tatu Constantin (sergenți de oraș), Marin Petrescu, Herman Solomon, Gheorghe

noastră (!), deși unele surse au dat ca sigură prezența sa la lupta de la Podul de fier¹³⁶, printre toți aceștia nu se regăsește și „Eroina de la Jiu” – Ecaterina Teodoroiu.

Interviul conține și numeroase alte elemente care se regăsesc și în însemnările publicate pe parcursul anului 1921. De pildă, „înarmarea câtorva milițieni bătrâni (...) sfârșirea anchetei asupra spargerii de la cârciumarul Ciolofan (...) din înălțimea Observatorului Primăriei, putui vedea grupe de infanteriști încercând să coboare Dealul Târgului (...) un atac furios al milițienilor noștri care nu știau că, armele noastre Model '79 nu băteau mai lung de 1.800 m, în timp ce inamicul se găsea la 3 – 4 km (...) în oraș rămăsese un singur ofițer al diviziei, maiorul Mlădinescu (...) mai cunoscător decât mine în ale războiului, îmi aduse ordinul hotărât: *apărați podul, cu viața voastră până la unul* (...) atunci am înțeles mai bine că rezistentă noastră, un pumn de oameni, nu mai era un simplu act de curaj civic”¹³⁷. Mai mult, se face referire și la momentul atacului de la pod: „la orele 14⁰⁰ după amiază, un grup de soldați nemți care încercau să așeze la capătul de pod o mitralieră (...) căpitanul Popilian (a nu se confunda cu comisarul I. Popilian!) ne dădu ordin să împiedicăm aceasta, cu orice sacrificiu (...) răspunseră, șease milițieni, un plutonier de pionieri și un sergent de infanterie care se găseau acolo cu serviciu ordonat (...) am aruncat pelerina, am scos sabia și strigând ca la un adevărat atac *ura, înainte copiii* m-am năpustit pe pod, spre grupul de soldați care veneau spre noi”¹³⁸. Apoi, finalul ne este bine-cunoscut, s-a ajuns până la jumătatea podului, au fost doborâți câțiva dintre vitejii noștri, dar inamicul s-a retras.

Așa cum se întâmplă de cele mai multe ori când sunt analizate mai multe surse istorice care ne oferă informații despre același eveniment, apar și diferențe între acestea, chiar dacă aparțin aceluiași autor. Și în cazul de față s-a întâmplat la fel. De pildă, în interviul din anul 1933 apar și informații care nu se regăsesc în notițele din anul 1921. Este vorba despre acel „bătrân care de abea se mai ținea pe picioare, vorbi cu înflăcărare: *Câți mai puteți ține o armă în mână, haideți cu mine la pod. Nu este porunca oamenilor; este porunca lui Dumnezeu*. Bătrânul făcu semnul crucii, porni urmat de femeile, copiii cercetașii pe care îi întâlnea în cale. Era unul din acei bravi cetățeni care a răspuns printre cei dintâi, apelului meu”¹³⁹. Din păcate, asemeni altor eroi anonimi, nu ni s-a păstrat și numele său.

Despre implicarea subcomisarului Ioan Popilian în lupta de la Podul de fier care permitea accesul inamicului în urbea târgujană dinspre partea vestică s-a făcut referire și în alte surse istorice. Spre exemplu, maiorul Alexandru Mlădinescu, implicat direct în această confruntare, a făcut referire la acest aspect în mai multe

Nicolaescu, I. Slăvescu, Gheorghe Ionescu, Ghiță Enulescu ș.a.”. Lista aceasta, în același format, vezi și în Jean Bărbulescu, *Calendarul Gorjului...*, p. 228; *14 Octombrie 1916*, în „România”, An I, No. 139, Marți 18 Octombrie 1938, p. 6; Gabriel Sarcină, *Povești cu tâlc din Marele Război*, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2024, p. 86-87 ș.a.

¹³⁶ Cf. Vasile Cărăbiș, *Pe frontul de la Târgu Jiu. Pagini din jurnalul Ecaterinei Teodoroiu*, în „Magazin istoric. Revistă de cultură istorică”, An XI, No. 8 (125), August 1977, p. 28.

¹³⁷ Ion Tic, *Pe urmele eroilor de la Jiu. Popilian, eroul de la Jiu* (VII), în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 33, Miercuri 9 August 1933, p. 6.

¹³⁸ *Ibidem*.

¹³⁹ *Ibidem*; vezi și G. Sarcină, *Povești cu tâlc din Marele Război...*, p. 189.

rânduri, în rapoartele sale întocmite în perioada anilor 1916 – 1917. În *Descrierea luptei ce a avut loc la Podul de fier de peste râul Jiu...*, maiorul Al. Mlădinescu a notat că „la ora 12⁰⁰ din zi sosesc 12 pionieri cu plutonierul Rosenberg și care împreună cu comisarul Popilian și cercetașul Cosmulescu au apărat gura podului dinspre oraș”¹⁴⁰. În raportul No. 2.372/22 Noiembrie 1917, lt.-col. Alexandru Mlădinescu, avansat între timp, a susținut despre Ioan Popilian că „a dat un concurs de toată lauda în această luptă (...) personal a cerut să ia parte în luptă (...) tot timpul a stat pe linia de foc cu arma în mână, trăgând din locul cel mai expus (...) inamicul încercând să instaleze o mitralieră la capătul opus al podului, pe malul drept al Jiului (...) s-a organizat un atac cu o parte din oameni (...) D-sa a luat parte benevol la acest atac, cu care ocazie a fost rănit”¹⁴¹. Este o dovadă directă și incontestabilă a implicării subcomisarului Ioan Popilian în lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului. De altfel, așa cum o să vedem și în cele ce urmează, în baza acestui raport, eroul gorjean a primit medalia „Virtutea Militară”, clasa a II-a.

Un alt participant direct la lupta de la Podul de fier, din data de 14/27 octombrie 1916, cel puțin după propriile declarații, a fost și cercetașul Grigore Popescu. La sfârșitul anilor '70 din secolul al XX-lea, din postura de învățător-pensionar, a elaborat o lucrare, denumită *Luptele de la Podul Jiului: 14 Octombrie 1916*, în care a făcut câteva referiri și la eroul gorjean, dar și la desfășurarea luptei de la podul de fier. Iată cum s-au desfășurat evenimentele în viziunea sa: „Poliția ocupa câteva camere din localul Primăriei și niște magazii în curte (...) am fost introdus în biroul comisarului (...) a telefonat la Primăria Vălari (...) omul de serviciu, Mitu Udrouiu a răspuns că vreo 200 – 300 de germani merg în jos, încolonați și crede că vin spre Târgu Jiu (...) comisarul Popilian a dat alarma (...) în câteva minute au fost aduse în curtea Poliției 10 – 15 femei și circa 40 – 50 băiețandri și vârstnici (...) s-a început acțiunea de transportare a armelor și munițiilor din magazinele din curte pe marginea digului din Grădina Publică, începând de la nord spre pod, pe un front de circa 1 Km”¹⁴².

Grigore Popescu a mai notat și că „armele erau de tip vechi, cu un singur cartuș care se introducea manual (...) comisarul a repartizat fiecărui sergent câte unul sau doi din copii cercetași sau bătrâni (...) comisarul cu o echipă au mers de s-au așezat în capătul de către oraș al podului, ascunși după acoladele metalice și balustradele de beton”¹⁴³. Totodată, a povestit și despre cum „au fixat nemții mitraliere la capătul de vest al podului (..) au făcut încercări de traversare, dar niciunul nu a ajuns până la

¹⁴⁰ Al. Mlădinescu, *Descrierea luptei ce a avut loc la Podul de fier de peste apa Jiului în ziua de 14 octombrie 1916 între Compania I-a din Batalionul de Miliții Gorj de-o parte și două companii austro-germane de alta...*, p. 434.

¹⁴¹ Copie după raportul d-lui colonel Mlădinescu No. 2.372 din 22 Noembrie 1917 către Divizia XI, în *Cum a fost apărat Târgu-Jiu*, în „Cultul Eroilor Noștri. Organ al Societății «Mormintele Eroilor» și al Filialei G-I Dragalina”, An II, No. 4/Aprilie 1921, p. 25.

¹⁴² Grigore Popescu, *Luptele de la Podul Jiului: 14 Octombrie 1916*, mss, f. an, p. 12. Acest manuscris se află atât la Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” (Bibliotecă – cota 4.003), cât și la SJAN Gorj, Fond Bibliotecă (cota II – 1.1616).

¹⁴³ *Ibidem*, p. 13.

mijlocul podului, că au fost doborâți de focurile nimicitoare ale echipei comisarului”¹⁴⁴.

Analizând manuscrisul învățătorului Grigore Popescu, am constatat câteva scăpări inerente unui astfel de demers, iar cea mai vizibilă este cea referitoare la momentul începerii luptei de la Podul de fier de peste apa Jiului, respectiv „după orele 16,00 (4,00) au apărut la nord de pod soldați inamici ieșind prin salturi din coceni, încercând să se apropie de Jiu. Apa era mare și nu se putea trece”¹⁴⁵. Nu suntem de acord cu această oră, mai ales că cele mai multe dintre sursele istorice, mai ales cele întocmite de militari în perioada primei bătălii de la Jiu sau în perioada interbelică, dau ca moment de începere al luptei intervalul de timp cuprins între orele 10⁰⁰ – 12⁰⁰ din zi¹⁴⁶. Dar, cu toate plusurile și minusurile sale – un alt exemplu ar fi faptul că în notițele din anul 1921 sau în interviul din anul 1933, comisarul Ioan Popilian nu l-a menționat niciodată pe cercetașul Grigore Popescu în rândul luptătorilor de la Podul de fier –, acest manuscris ne oferă câteva informații prețioase, iar dacă reușim să le coroborăm și cu alte surse istorice din epocă, vom avea un tablou cât mai aproape de adevăr despre lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului, de lângă Grădina Publică, din ziua de vineri 14/27 octombrie 1916.

Dobândirea decorațiilor

De-a lungul activității sale publice, cea din slujba aplicării și protejării legilor, datorită și diverselor împrejurări în care a fost implicat în toată cariera sa, Ioan C. Popilian a fost decorat în mai multe rânduri de către doi dintre regii României, însă și de către autoritățile țariste ale vremii. Dacă ne raportăm numai la o fotografie a sa, identificată de noi în paginile revistei „Cultul Eroilor Noștri”, din luna aprilie 1921¹⁴⁷, se poate observa că are pe piept patru decorații. Acest număr de decorații – numai că aici apare și denumirea lor, fără însă a se menționa și anul dobândirii –, le-am reperat și într-o statistică elaborată de către Ministerul de Interne, făcută publică în anul 1923¹⁴⁸. Mai mult, am consultat și „cazierul dl. Ioan Popilian”, document adăpostit într-unul dintre fondurile arhivelor gorjene, iar de acolo am aflat că eroul nostru a dobândit următoarele „Decorațiuni și medalii. române și streine: *Avântul țării* 1913; *Virtutea militară*; *Crucea comemorativă a rășboiului 1916 – 18 cu bareta Jiul*; *Bărbăție și Credință* de două ori; *Pentru râvnă (Za userdie) rusă cu panglica*

¹⁴⁴ *Ibidem*, p. 14.

¹⁴⁵ *Ibidem*.

¹⁴⁶ Cf. Al. Mlădinescu, *Descrierea luptei ce a avut loc la Podul de fier de peste apa Jiului în ziua de 14 octombrie 1916 între Compania I-a din Batalionul de Miliții Gorj de-o parte și două companii austro-germane de alta...*, p. 433; *Raport după lupta de la pod, prezentat de maiorul Al. Mlădinescu de la Divizia a XI-a*, în I. Anastasiu, *O pagină din rășboiul nostru. Lupta de la Jiu: 14/27 Octomvrie 1916...*, p. 66; *România în Războiul Mondial (1916 – 1919)*, vol. III, Partea I-a, Cap. XX-XXI, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului/Imprimeria Națională, București, p. 897.

¹⁴⁷ „Cultul Eroilor Noștri. Organ al Societății «Mormintele Eroilor» și al Filialei G-I Dragalina”, An II, No. 4/Aprilie 1921, p. 23.

¹⁴⁸ *Anuarul funcționarilor de stat ai Ministerului de Interne pe anul 1923...*, p. 496. Era vorba despre medalile „Avântul țării”, „Crucea Comemorativă a Rășboiului 1916 – 1918”, „Virtutea Militară” cl. a II-a și „Bărbăție și Credință” cl. I-a.

Sf. Stanislav”¹⁴⁹. Spre regretul nostru, deși documentul în cauză face referire expresă la „data conferirii decorațiunilor și medaliilor”, exceptând pe prima dintre ele, nicio altă decorație nu ne spune cu precizie momentul când a fost dobândită și, mai mult decât atât, nici motivul dobândirii acestora. Prin urmare, neavând altă opțiune, am fost nevoiți să trecem și la dezlegarea acestor mistere din viața eroului gorjean, mai ales că cele șase medalii apar și într-o altă fotografie-medalion a eroului nostru, fotografie care se regăsește în paginile revistei „Ilustrațiunea Română” de pe parcursul lunii iulie a anului 1933¹⁵⁰, cel mai probabil fiind opera fotografului G. Vesa, de unde a fost preluată în deceniile care au urmat.

Așadar, în ordinea cronologică a dobândirii lor, prima medalie obținută de către Ioan Popilian a fost „Avântul Țării”. Însă, așa cum foarte bine se cunoaște, această distincție a fost acordată de către Regele Carol I tuturor militarilor români și personalului civil din Vechiul Regat, cei care au participat la campania din Bulgaria, din perioada iulie – august 1913. În anul următor, la propunerea Președintelui Consiliului de Miniștri, Ion I.C. Brătianu, această distincție a fost extinsă și asupra „drapelelor regimentelor și școalelor militare, cât și la bastimentele de război”¹⁵¹. Deocamdată, singurele surse istorice care ne indică dobândirea acestei medalii sunt statistica Ministerului de Interne din anul 1923 și precizarea identificată de noi în „cazierul personal” din anul 1929, ambele menționate în paragraful anterior.

Despre dobândirea medaliei de argint „Sf. Stanislav” de către Ioan Popilian, am aflat că a fost obținută încă de pe timpul când acesta era „detașat la Armata a IX-a rusă”¹⁵². Astfel, „prin înalta rezoluțiune pusă pe raportul d-lui ministru al Afacerilor Străine, cancelar al Ordinilor, sub No. 10.272 din 9 martie 1917, Maiestatea Sa Regală a binevoit a autoriza, potrivit art. 12, alin. III din Constituțiune, pe gradele inferioare notate mai jos de a purta însemnele decorațiunilor streine aretate în dreptul lor: Medalia de argint *Pentru râvnă* de a purta la piept panglica Ordinului *Sfântul Stanislav* (rus)”¹⁵³. Printre gradele inferioare care au dobândit acest drept se număra și subofițerul „Ivan (Ioan!) Popilian”¹⁵⁴. În mod regretabil pentru noi, alte informații nu am reușit să aflăm pe această temă, astfel că nu știm cu exactitate contextul în care a fost dobândită această importantă distincție.

Prin Decretul-Regal No. 1.245/19 Aprilie 1918, semnat la Iași de către Regele Ferdinand, însă în baza unui raport întocmit de ministrul de război, generalul Constantin Hîrjeu/Hârjău, subcomisarului clasa I-a, Ioan C. Popilian, i s-a conferit „medalia *Virtutea-Militară* de război clasa a II-a”¹⁵⁵. Eroul gorjean a primit această

¹⁴⁹ SJAN Gorj, Fond Prefectura Județului Gorj, *dos. 188/1949*, f. 1.

¹⁵⁰ Ion Tic, *Pe urmele eroilor. Jiul înroșit de sânge* (V), în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 31, Miercuri 26 Iulie 1933, p. 6.

¹⁵¹ „Monitorul Oficial al României”, No. 15, Duminică 20 Aprilie/3 Mai 1914, p. 769.

¹⁵² „Monitorul Oficial al României”, No. 5, Sâmbătă 7/20 Aprilie 1918, p. 64.

¹⁵³ *Ibidem*.

¹⁵⁴ *Ibidem*. Ceilalți „subofițeri” erau Constantin Cuparenco, Titus Daschievici, Ion Iordăchescu, Constantin Repca, Alexandru Serachitopol, Gheorghe Vameș și Victor Zahiu.

¹⁵⁵ „Monitorul Oficial al României”, No. 26, Miercuri 2/15 Mai 1918, p. 330; vezi și Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Decorații conferite personalului polițienesc în perioada 1917 – 1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2019, p. 14.

înalță distincție „pentru vitejia și îndârjirea cu care în mod benevol a luat parte la luptele care s-au dat pentru apărarea orașului Târgu Jiu, la data de 14 octomvrie 1916 [st.v.]. Fiind rănit, apoi pansat, a revenit luptând cu aceeași hotărâre în rândurile apărătorilor orașului amenințat până ce inamicul a fost izgonit”¹⁵⁶. Considerăm că o însemnătate deosebită în acordarea acestei distincții au avut și recomandările care s-au regăsit în Raportul No. 2.372/22 Noiembrie 1917, înaintat de lt.-col. Alexandru Mlădinescu către Comandamentul Diviziei a 11-a. Dar iată ce am surprins din raportul în cauză: „pe ziua de 22 l[una] c[urentă], prezentându-se dl. subcomisar Popilian Ion, l-am recunoscut ca fiind acela care a luat parte la luptele din ziua de 14 octombrie pentru apărarea orașului Târgu Jiu împreună cu trupe (milițieni), populația civilă, cercetași, femei și sergenți de oraș. D-sa a dat un concurs demn de toată lauda în această luptă. Personal a cerut voe să ia parte la luptă, după ce-a adus sergenții de oraș din ordinul subsemnatului. Tot timpul a stat pe linia de foc cu arma în mână, trăgând din locul cel mai expus. Inamicul încercând să instaleze o mitralieră la capătul opus al podului (...) s-a organizat un atac cu o parte din oameni pentru a captura mitraliera inamică. D-sa a luat parte benevol la acest atac, cu care ocazie a fost rănit. După ce a fost pansat, a revenit din nou la luptă, luând parte activă până seara, când am îndepărtat pe inamic, capturându-se între 18 – 20 prizonieri. Am admirat foarte mult curajul și devotamentul cu care a luptat dl. subcomisar Popilian Ion, căci chiar după ce a fost rănit, a revenit la luptă, trăgând cu arma din locul cel mai expus, de la capătul podului. Pentru faptele de curaj și vitejie săvârșite, îl propun a fi decorat cu *Virtutea Militară* și a fi avansat în grad/Comandantul Regimentului de Marș din Divizia XI (ss) Lt.-Colonel Mlădinescu”¹⁵⁷. Practic, prin acordarea acestei distincții, Armata Română i-a recunoscut meritele eroului gorjean în lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului, din ziua de vineri 14/27 octombrie 1916, fapt care înlătură orice umbră de îndoială în ceea ce privește rolul și eroismul său din această confruntare militară mai puțin obișnuită.

Mai departe, în data de 4 noiembrie 1919, comisarul Ioan Popilian, aflat pe atunci în statele de plată ale Poliției din orașul basarabean Soroca, „s-a distins prin curajul și abnegația cu care a condus executarea măsurilor pentru localizarea focului declarat în localul secției de votare (din această zi, n.n. – G.S.), în timpul alegerilor, când a luat conducerea pompierilor, din proprie inițiativă, stimulându-i prin atitudinea sa, datorită cărei intervențiuni, focul a fost localizat, salvându-se mobilierul și scriptele”¹⁵⁸. Ca urmare, gestul său de curaj nu a rămas neobservat, fiind extrem de apreciat de către ministrul de interne, Constantin Argetoianu. Acesta a și înaintat un raport, No. 61.734/7 Decembrie 1921, Regelui Ferdinand, în care a propus ca eroului gorjean, alături de alți remarcați din acele zile memorabile, să i se confere Medalia „Bărbăție și Credință”, clasa I-a, totul „pentru a se da o încurajare susnumiților*,”

¹⁵⁶ „Monitorul Oficial al României”, No. 26, Miercuri 2/15 Mai 1918, p. 330.

¹⁵⁷ Copie după raportul d-lui colonel Mlădinescu No. 2.372 din 22 Noembrie 1917 către Divizia XI..., p. 25.

¹⁵⁸ „Monitorul Oficial al României”, No. 27, Duminică 25 Decemvrie 1921, p. 9375.

*De fapt, alături de comisarul I. Popilian, „susnumiții [erau] Ion Domuseiu, basarabean, prefectul plășii Sărata din județul Cetatea-Albă, [cel care] a dat un concurs prețios cauzei românismului cu

pentru devotamentul și curajul de cari au dat dovadă, în împrejurările arătate și pentru ca purtarea lor să servească de pilda pentru alții”¹⁵⁹. Vizavi de obținerea acestei medalii, trebuie să evidențiem și faptul că ministrul C. Argetoianu și-a întemeiat raportul pe spusele „directorului general al internelor din Chișinău”¹⁶⁰, cel care a raportat la București despre atitudinea curajoasă a comisarului I. Popilian în acest caz. Totodată, raportul în cauză nu specifică nimic despre izbucnirea focului din secția de votare respectivă. Nu știm dacă a fost întâmplătoare sau a fost creația vreunor diversioniști apăruți pe filieră bolșevică. Dar există soluții și pentru lămurirea acestui aspect, doar că acestea trebuie căutate în arhivele din Republica Moldova, însă numai cu condiția să se fi păstrat documentele în cauză.

Spre regretul nostru, nu am reușit până la finalizarea acestui material să identificăm nicio informație cu privire la modul cum Ioan C. Popilian a primit medalia „Crucea Comemorativă de Război 1916 – 1918” cu bareta Jiu. Aici credem că brevetul în cauză a fost eliberat de către Comandamentul Regimentului Gorj No. 18 „Tudor Vladimirescu”, desigur în baza unui Decret Regal emis în acest sens. Ca atare, trebuie verificat în Arhivele Militare de la Pitești acolo unde se regăsesc scriptele mai vechi ale acestui regiment. De asemenea, nici despre cea de-a doua medalie „Bărbăție și Credință”, nu am mai aflat nimic. Nici data când a primit-o, nici măcar clasa. Totodată, dacă ne-am raporta numai la corespondența dintre Asociația „Virtutea Militară de Război” – Filiala „Ecaterina Teodoroiu” Județul Gorj și Primăria orașului Târgu Jiu, din ziua de 17 ianuarie 1938, am afla cum „Ioan Popilian, pensionar, fost director de poliție la Târgu Jiu și Soroca în timpul Războiului de Întregire și decorat cu „Virtutea Militară de Război”, „Bărbăție și Credință”, „Crucea Comemorativă cu bareta Jiu” și „Sfântul Stanislav” pentru fapte de eroism și apărarea patriei și Bisericii”¹⁶¹ a primit doar o singură dată medalia „Bărbăție și Credință”. În această ipostază însă, oare cum am mai putea justifica fotografia eroului gorjean din anul 1933 în care apare cu șase decorații pe piept? Dar „Statul de Serviciu” elaborat de amplexații Ministerului de Interne, Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale în care s-a precizat explicit cum a fost decorat cu „Bărbăție și credință de două ori”¹⁶²?

ocazia cercetărilor, descoperirilor și arestarea organizațiilor bolșevice comuniste din comuna Bairancea (...) Ion Drăghiceanu, polițaiul orașului Slănic și sergentul de oraș de pe lângă acea poliție, Pițigoi Alexandru, au dat dovezi de multă sânguință pentru prinderea autorului îndoitului asasinat de acum 10 luni, din Sinaia, anume Ariciu A. Gheorghe” (*ibidem*). În fapt, primii doi au dobândit medalia „Bărbăție și Credință”, cl. I-a, iar ultimul cl. a III-a.

¹⁵⁹ *Ibidem*.

¹⁶⁰ *Ibidem*.

¹⁶¹ SJAN Gorj, Fond Primăria Orașului Târgu Jiu, dos. 35/1938, f. 10; G. Sarcină, *Mărturii despre județul Gorj în Primul Război Mondial: documente...*, vol. III, p. 627 (Doc. No. 628).

¹⁶² SJAN Gorj, Fond Prefectura Județului Gorj, dos. 188/1949, f. 1.

Concluzii

Actul de naștere ne arată fără niciun dubiu că Ion/Ioan (Iancu) C. Popilian s-a născut la data de 3 decembrie 1879 st.v., în satul Stolojani, comuna Turceni de Sus, județul Gorj, părinții săi fiind preotul Constantin și preoteasa Ana, și a decedat în ziua de 16 ianuarie 1938, în orașul Târgu Jiu, acolo unde se află mormântul său și până în prezent. După absolvirea Liceului „Carol I”, la scurt timp, a devenit Șeful Arestului din cadrul Prefecturii Poliției Craiova, acolo unde a funcționat începând cu luna aprilie a anului 1900. A urmat apoi îndeplinirea obligațiilor referitoare la stagiului militar, urmate de revenirea sa la postul de Șef de Arest. De la data de 1 mai 1908 s-a transferat pe postul de subcomisar clasa a III-a în cadrul Poliției orașului Târgu Jiu. Intrarea României în Primul Război Mondial și declanșarea operațiunilor militare ale Grupului Jiu, în vederea eliberării Transilvaniei, l-au găsit tot aici, numai că avansase pe postul de subcomisar clasa I-a.

În ziua de vineri 14/27 octombrie 1916, alături de maiorul Alexandru Mlădinescu, a coordonat apărarea din zona de vest a orașului Târgu Jiu împotriva unei coloane germane și austro-ungare, în forță de circa două companii, coloană care a încercat să preia controlul total asupra Gării târgujiene și a Poștei de aici. Subcomisarul (încă nu era comisar!) Ioan Popilian s-a remarcat mai ales atunci când inamicul a pus la cale un atac susținut de o mitralieră asupra Podului de fier de peste apa Jiului, cel de lângă Grădina Publică. Dar adevărata miză a acestei victorii – nu o susținem doar noi, ci și unii dintre militarii de carieră din perioada interbelică – nu a fost doar protejarea transportului feroviar către Craiova sau a comunicațiilor telefonice/telegrafice, ci împiedicarea inamicului „*de a întoarce apărarea de pe stânga Jiului (...) desigur [în această ipostază] tot frontul românesc [de la Jiu] ar fi fost rupt*”¹⁶³, iar consecințele ar fi fost incalculabile pentru numeroasele unități ale Armatei I-a, și nu numai, arondate în această zonă a frontului, precum și pentru populația civilă din județul Gorj.

Înainte ca armatele Puterilor Centrale să preia controlul total asupra urbei târgujiene, subcomisarul Ioan Popilian a fost nevoit să se retragă în Moldova, deoarece exista riscul major să fie arestat de către ocupanți. În acest context, începând cu luna decembrie 1916, a ajuns în Basarabia, având misiunea de a instrumenta diverse cazuri din arealul de acțiune al Armatei a IX-a rusă. Mai târziu, pe data de 2 iulie 1918, s-a transferat la Poliția din Soroca, pe postul de comisar clasa I-a. Aproape trei ani de la această mutare a revenit la Poliția din urbea târgujană, unde a ocupat postul de director clasa a II-a. De aici, s-a transferat la Poliția orașului Lugoj (Banat), începând cu data de 1 decembrie 1923, însă pe postul de director clasa I-a. Din această ultimă ipostază a revenit la Târgu Jiu, începând cu data de 4 august 1926, unde a rămas până la momentul pensionării sale, petrecut la data de 1 iunie 1931.

Participarea sa la campania din Bulgaria, dar mai ales faptelor sale de vitejie săvârșite în timpul campaniei din 1916 – 1918, însă și în primul deceniu interbelic,

¹⁶³ G. A. Dabija, *Armata Română în Războiul Mondial (1916 – 1918)*..., p. 409.

a dus la decorarea sa în mai multe rânduri, cea mai înaltă distincție obținută fiind „Virtutea Militară de Război”, clasa a II-a. A primit chiar o medalie și din partea autorităților țariste, respectiv „medalia de argint *Pentru râvnă [și dreptul] de a purta la piept panglica Ordinului Sfântul Stanislav (rus)*”¹⁶⁴. Toate aceste decorații, în număr de șase, le-am identificat într-o fotografie a eroului gorjean, realizată în vara anului 1933 de către fotograful G. Vesa, în timpul unui interviu acordat ziaristului Ion Tic pentru celebrul hebdomadur bucureștean „Ilustrațiunea Română”.

Pe parcursul celor două decenii interbelice autoritățile județului Gorj, în mai multe rânduri, au comemorat cu oarecare fast biruința obținută de târgujienii și militarii români în ziua de 14/27 octombrie 1916. Până la urmă, era o normalitate, o datorie de onoare față de eroii care și-au dat viața sau au luptat pentru realizarea României Mari. Însă, ne-a frapat lipsa de la astfel de manifestări a însuși eroului Ioan Popilian, în fapt unul dintre actanții cei mai importanți ai luptei de la Podul de fier de peste apa Jiului. De asemenea, în celebra sa lucrare de popularizare, *Calendarul Gorjului*, publicată în anul 1925, ziaristul Jean Bărbulescu nu i-a dedicat o pagină specială lui Ioan Popilian, cu fotografie și date personale, așa cum a procedat și cu alți participanți din Marele Război. Cel mai probabil, fiind în cadrul Poliției Lugoj comunicarea a fost mai deficitară. În plus, față de toate acestea, nu am reușit să identificăm nicio dovadă directă a invitării și, implicit, a ținerii unui discurs de către „Comandantul de la Podul Jiului”, nici atunci când orașul Târgu Jiu a fost decorat de către Regele Carol al II-lea (3 august 1933). Două luni mai târziu, același suveran a ajuns în urbea târgujană „*spre a prinde de pieptul Târgu Jiului Virtutea Militară de Război*”¹⁶⁵. În discursurile ținute la fața locului cu acest prilej s-a amintit, așa cum era și firesc, despre Ecaterina Teodoroiu, Nicolae Pătrășcoiu sau Ion Neferescu, însă nu s-a spus nimic despre Ioan Popilian, în pofida faptului că după respingerea inamicului „colonelul Anastasiu – ditamai comandant al Grupului Jiu – vizitează poziția de la pod și mulțumește comisarului rănit și pansat la cap, femeilor și cercetașilor”¹⁶⁶. Nici măcar nu știm până la acest moment dacă a fost vreo inițiativă locală de a-i pune față-n față pe Regele Carol al II-lea și Ioan Popilian. Totuși, în săptămânile care au precedat decorarea orașului Târgu Jiu, lui Ioan Popilian i s-a luat un interviu de către ziaristul bucureștean Ion Tic, iar cu acest prilej a avut loc și o reconstituire a luptei de la Podul de fier de peste apa Jiului, fotografiile publicate în săptămânalul „Ilustrațiunea Română”¹⁶⁷ fiind elocvente în acest sens. Am identificat și o recunoaștere oficială mai acceptabilă, la nivel național, a meritelor eroului gorjean din această perioadă, însă am dibuit-o abia în data de 15 august 1939, cu

¹⁶⁴ „Monitorul Oficial al României”, No. 5, Sâmbătă 7/20 Aprilie 1918, p. 64.

¹⁶⁵ „Gorjanul”, An X, No. 37 – 38, Târgu Jiu, 7 – 14 Octombrie 1933, p. 1.

¹⁶⁶ Ion Anastasiu, *O pagină din războiul nostru. Lupta de la Jiu: 14/27 Octomvrie 1916...*, p. 56.

¹⁶⁷ Ion Tic, *Pe urmele eroilor. Povestea vitejilor copii ai Gorjului*, în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 30, Miercuri 19 Iulie 1933, p. 6-7 (există aici 2 fotografii cu reconstituirea luptei din ziua de 14/27 octombrie 1916 și o fotografie cu I. Popilian la interviu); idem, *Pe urmele eroilor. Jiul înroșit de sânge*, în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 31, Miercuri 26 Iulie 1933, p. 6 (există o fotografie cu Ioan Popilian și cele șase decorații primite); idem, *Pe urmele eroilor. Popilian, eroul de la Jiu*, în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 33, Miercuri 9 August 1933, p. 6 (detalii despre implicarea subcomisarului I. Popilian în lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului).

ocazia desfășurării „Pelerinajului de la Curtea de Argeș”, o acțiune cu iz patriotic orchestrată tot de către Regele Carol al II-lea. Cu acest prilej, purtătorii medaliei „Virtutea Militară de Războiu” au „străjuit Mormintele Marilor Regi și Regine (...) Garda era formată din 24 Schimburi (...) Schimbul XVI [fiind denumit] «†POPILIAN ION EROUL DE LA JIU», ora 3 – 4”¹⁶⁸. Practic, odată cu dăruirea numelui eroului gorjean acestui „Schimb de Gardă” i s-a recunoscut acestuia contribuția decisivă la apărarea orașului Târgu Jiu, bineînțeles că alături de sergenții de stradă, cercetași, populația civilă și trupele din armata regulată, din data de 14/27 octombrie 1916.

Starea de nerecunoștință față de faptele de vitejie ale fostului director de poliție Ioan Popilian s-a adâncit și mai mult în prima parte a regimului comunist din România, perioada anilor 1948 – 1965. Dar era aproape imposibil în acele vremuri să se recunoască meritele unui om care deținea o funcție atât de importantă în Poliția gorjeană și fusese decorat de către Regele Carol I la 1913 sau de către Regele Ferdinand în mai multe rânduri. Totodată, tatăl său fusese preot, deci era un „dușman al poporului”. Însă, începând cu perioada național-comunismului, progresiv, unii dintre istoricii români au abordat în lucrările lor și spinoasa problemă a primei mari bătălii de la Jiu, unde s-a discutat și despre subcomisarul/comisarul Ioan Popilian (uneori, ortografiat Pompilian!), precum și despre meritul său în obținerea victoriei de la Podul de fier de peste apa Jiului, de lângă Grădina Publică.

Lucrurile s-au așezat pe un făgaș normal abia după schimbarea de regim, survenită pe parcursul lunii decembrie a anului 1989, iar meritele eroului gorjean Ioan Popilian, treptat, au fost apreciate la justa lor valoare. Spre exemplu, Prefectura județului Gorj, prin Decizia No. 286/29 Octombrie 1991, a luat următoarea hotărâre: „art. 1 – începând cu 1 martie 1992 se schimbă denumirea străzii Traian, de la intersecția cu strada General Dragalina până la intersecția cu strada Tudor Vladimirescu, în strada Ioan C. Popilian; art. 2 – Primăria municipiului Tg.-Jiu va duce la îndeplinire prevederile prezentei decizii”¹⁶⁹. Câteva decenii mai târziu, în anul 2015, sculptorul Vlad Ciobanu i-a dedicat un bust din bronz care a și fost amplasat în Parcul Central¹⁷⁰, în zona din imediata apropiere a vechiului Pod de fier în preajma căruia, și de-a lungul digului Jiului, s-a dat celebra luptă din data de 14/27 octombrie 1916. Cu ocazia manifestațiilor dedicate primului Centenar al României Mari (2018), elevii de la Liceul de Arte „Constantin Brâiloiu” din municipiul Târgu Jiu, coordonați de prof. Cătălin Negrea, au realizat o revistă de benzi desenate, iar unul dintre numere a fost denumit „Popilian”¹⁷¹. Un an mai târziu, în urbea târgujană

¹⁶⁸ „Curentul”, An XII, No. 4121, Miercuri 2 August 1939, p. 8; „România”, An II, No. 422, Joi 3 August 1939, p. 13. Cele două surse istorice au mai menționat și faptul că „Schimbul de Gardă No. VII, asigurat dedecorații din județele Baia și Râmnicu Sărat era denumit †SUBLOCOTENENT ECATERINA TEODOROIU – EROINA DE LA JIU” (*ibidem*).

¹⁶⁹ Decizia Prefecturii județului Gorj No. 286/29 Octombrie 1991, p. 8 (o copie se află în posesia noastră).

¹⁷⁰ „Gazeta de Sud”, f. an, No. 6080, Joi 12 Martie 2015, p. 9.

¹⁷¹ Ana Daria Ionescu-Haidău și Cătălin Negrea (coord.), *Popilian, Revistă de [benzi desenate] tipărită de Consiliul Local și Primăria Târgu Jiu*, Târgu Jiu, 2017.

și în împrejurimile acesteia, au început filmările la producția cinematografică *Gata oricând! Eroii de la Podul Jiului*. Filmul, în regia lui Sergiu Prodan și Barbu Silviu Trepăduș, este o producție care îl are în centrul atenției pe „comisarul Ioan Popilian”¹⁷². De asemenea, chiar în timpul documentării noastre pentru acest material, pe site-ul Televiziunii Române (TVR2), a fost anunțată redarea unui serial TV de inspirație documentară, operă a celebrului realizator de televiziune Cristian Tabără¹⁷³.

Pe viitor, nu știm cum se vor derula lucrurile și nici nu ne hazardăm să dăm pronosticuri în ceea ce privește panegirizarea faptelor de vitejie săvârșite de eroul gorjean Ioan C. Popilian. Ceea ce a depins de noi, considerăm că am realizat. Dar, și o subliniem destul de răspicat, finalitatea acestui demers trebuie să aibă obligatoriu, și nu neapărat din partea noastră (!), ceva și mai mareț: *realizarea unei lucrări monografice dedicate eroului gorjean*, o monografie care deocamdată lipsește cu desăvârșire. Fiind însă o realizare cu un conținut mult mai amplu, cu siguranță că aici se vor desluși și acele aspecte rămase în „coadă de pește” în prezentul studiu, cele din perioada copilăriei, anii de școală, inclusiv perioada liceului de la Craiova, efectuarea stagiului militar, timpul cât a fost la conducerea Arestului Preventiv din cadrul Prefecturii Poliției Craiova, participarea la campania din Bulgaria, perioada petrecută în Basarabia sau la Lugoj, dobândirea celei de-a doua medalii (dacă a dobândit-o!) „Bărbăție și Credință” ș.a.

¹⁷² Diana Andreea Arsu, Alexandra-Gabriela Lupulescu, *Gata oricând! Eroii de la Podul Jiului*, în „Observator Cultural”, Serie Nouă, An XXIV, No. 1166 (906), 12 – 18 Iulie 2023.

¹⁷³ *Gorj – Glasul eroilor; gustul artei. Duminică*, la „Exclusiv în România”, în <http://www.tvr.ro/promo/gorj-glasul-eroilor-gustul-artei-duminica-la-exclusiv-in-romania>, publicat în 11 decembrie 2025 (accesat în 15 decembrie 2025).

ANEXĂ: știri, articole, studii, lucrări speciale/generale în care se face referire la viața și faptele de vitejie ale lui Ioan C. Popilian din ziua de 14/27 octombrie 1916

1. *14 Octombrie 1916*, în „România”, An I, No. 139, Marți 18 Octombrie 1938 (p. 6, evocarea luptei de la Podul de fier cu evidențierea reală a rolului avut de I. Popilian; sunt menționate numele celor care au participat la această luptă: polițiști, civili, femei și cercetași).
2. *Adunarea Soc. Veteranilor «Valea Jiului»*, în „Gorjanul”, An VI, No. 7 – 8, Târgu Jiu, 15 – 22 Februarie 1929 (p. 4, succintă referire la discursul lui I. Popilian).
3. Alexandru, George, *De ce a fost șters din Istorie? Adevărul despre Ioan Popilian, eroul uitat de la Podul Jiului*, în <https://www.youtube.com/watch?v=NKxJ-Zn5kDU>, postat în 16 noiembrie 2025 (material audio, însoțit de imagini, accesat în 7 decembrie 2025); cuprinde numeroase informații eronate, iar fotografiile redată cu ajutorul AI nu coincid cu realitatea.
4. *Aniversarea luptelor de la Jiu*, în „Dimineața”, An XXVI, No. 8558, Sâmbătă 18 Octombrie 1930, p. 7.
5. *Aniversarea luptelor de la Jiu*, în „Dimineața”, An XXX, No. 9991, Sâmbătă 20 Octombrie 1934 (p. 11, succint, despre „numele polițaiului de atunci Popilian și alte nume cunoscute se leagă cu glorie de laurii victoriei, pătat cu sânge mult în ziua aceia”).
6. Andrițoiu, Adina, *Lupta de la Podul Jiului – moment istoric cu dublă aniversare*, în <https://centrulbrancusi.ro/>, publicat în 9 noiembrie 2017 (accesat în 29 noiembrie 2025); semnalăm două erori mai vizibile: „ajuns la pod, detașamentul condus de colonelul Obogeanu, care primise ordin de apărare a Târgu-Jiului (...) Comisarul a încetat din viață pe 15 ianuarie 1938” ș.a.
7. *Anuarul funcționarilor de stat ai Ministerului de Interne pe anul 1923*, Imprimeria Statului, București, 1923 (p. 496, datele oficiale ale lui Ioan C. Popilian: data nașterii, studii, avansări, decorații ș.a.).
8. Arcuș, Marin I., *Orașul Eroilor. Bătălia de la Podul Jiului – Cronică ilustrată* (recenzie), în <https://www.gorjeanul.ro/>, publicat în 18 iulie 2019 (accesat în 7 decembrie 2025).
9. Arimia, Vasile, Gheorghe Gârdu, Toma, Iancu, *Poliția din Gorj – File de istorie*, Editura Ministerului de Interne, București, 1996 (p. 218-222, există

- un subcapitol district, însoțit de o fotografie a eroului gorjean: *Ioan C. Popilian – un brav subcomisar de poliție*).
10. Arimia, Vasile, Nicolae Mischie, Vasile Bobocanu, Dan Neguleasa, Păsărin, Alexandru, *Personalități gorjene de-a lungul istoriei*, Editura Fundației „Premiile Flacăra – România”, București, 2000 (p. 116-117, subcapitol intitulat „Comisarul de poliție Popilian C. Ioan”).
 11. Arsu, Diana Andreea, Lupulescu, Alexandra-Gabriela, *Gata oricând! Eroii de la Podul Jiului*, în „Observator Cultural”, Serie Nouă, An XXIV, No. 1166 (906), 12 – 18 Iulie 2023 (p. 4: „pelicula bazându-se pe o povestire în ramă, pe o analepsă. Eroismul acelor zile este evocat de comisarul Ioan Popilian într-o discuție pe care o are cu Constantin Brâncuși, în locul unde se va înălța Coloana Infinitului, o parte din ansamblul „Calea Eroilor”, gândit ca un omagiu adus eroilor căzuți în luptele din Primul Război Mondial”).
 12. *Astăzi am ales să vorbim despre Comisarul Ioan C. Popilian*, în <https://www.facebook.com/targujiuinfo>, publicat în 9 februarie 2024 (accesat în 7 decembrie 2025).
 13. Bărbulescu, Jean, *Calendarul Gorjului*, Tipografia „Lumina”/Frații Niculescu, Târgu Jiu, 1925 (referire succintă la I. Popilian, însă sunt enumerați, cu nume și prenume, o mare parte dintre participanții care au luptat la Podul de fier de peste apa Jiului).
 14. Beuran Delaschela, George, *De la Poiana lui Mihai Bravu, la Alba Iulia*, în Octavian Ungureanu, *Epopoea Jiului: 1916. Purtători de drapel la chemarea țării. Jurnale de campanie. Memoriale de război*, SC. RIP Naste SRL Pitești, [1996], p. 89, succinte referiri despre I. Popilian.
 15. Bobocescu, Vasile, *Lupta maselor populare din teritoriul cotropit împotriva ocupanților străini în anii 1916 – 1918*, în „Anale de Istorie”, An XXXIII, No. 4/1987 (p. 56-57, despre lupta de la Podul de fier și implicarea lui Ioan Popilian).
 16. B.R., *Arestarea falșificatorilor de timbre poștale de la Târgu-Jiu*, în „Epoca”, An XLII, No. 47, Miercuri 28 Februarie 1923, p. 3.
 17. Bușe, Gigi, *File din istoria Gorjului – Bătălia de la Podul Jiului*, în <https://universulolteniei.ro>, publicat în 14 octombrie 2023 (accesat în 29 noiembrie 2025).
 18. Calciu, Carmen, *Povestea celui mai curajos polițist din Gorj – Ioan C. Popilian*, în <https://www.bizmagazin.ro/povestea-celui-mai-curajos-politist-din-gorj-ioan-c-popilian>, publicat în 21 martie 2022 (accesat în 25 noiembrie 2025); cuprinde o serie de inadvertențe, precum cele referitoare la faptul că I. Popilian, „noaptea a umplut Podul Jiului cu căruțe, dulapuri, pentru a-l baricada ... s-a stins din viață pe 18 ianuarie 1938” ș.a.).
 19. Cărăbiș, Vasile, *Istoria Gorjului*, Editura Editis, Târgu Jiu, 1995 (p. 306-308, subcapitol intitulat *Lupta de la Podul Jiului*, în care este menționat și comisarul Ioan Popilian).
 20. Căzănișteanu, Constantin, Rusu, Dorina, *Pe aici nu se trece! Mărturii. Amintiri*, Editura Albatros, București, 1982 (p. 114-117, expunere în stil

- narativ a luptei de la Podul de fier de lângă Grădina Publică târgujiană; se menționează despre un „subcomisar de poliție/comisar”, dar nu se precizează deloc numele eroului Ioan Popilian).
21. Cojan Niculescu, *Mariana, Ecaterina Teodoroiu: Ioana d'Arc a României = la Jeanne d'Arc de Roumanie*, ediție bilingvă, Editura Princeps Publishing, București, 2019 (p. 136 – 139, succinte referiri și la Ioan Popilian).
 22. *Comemorarea luptelor de la Jiu*, în „Curentul”, An VIII, No. 2767, Joi 17 Octombrie 1935 (p. 6, știre în care se precizează despre „Ziua de 14 Octombrie, dată memorabilă pentru gorjeni, ne amintește lupta aprigă de la Jiu, unde populația civilă, în frunte cu *destoinicul luptător Popilian* – la Podul *Regele Ferdinand* – a ținut piept dușmanului, a fost sărbătorită cu multă grandoare”).
 23. Cornea, George, *Simfonia morții*, Editura Cartea Românească S.A./Institutul de Arte Grafice Carol Göbl-Rasidescu, București, 1920 (p. 92-97, despre luptele de la Jiu, inclusiv lupta de la Podul de fier din Târgu Jiu, însă nu se face nicio referire directă la comisarul I. Popilian).
 24. *Cum a fost apărât Târgu-Jiu*, în „Cultul Eroilor Noștri. Organ al Societății «Mormintele Eroilor» și al Filialei G-I Dragalina”, An II, No. 4/Aprilie 1921 (p. 23-25, despre câteva însemnări ale subcomisarului Ioan Popilian, din zilele de 12 – 15 octombrie 1916 st.v., inclusiv despre lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului, însoțite de o fotografie în uniformă de polițist cu patru decorații pe piept).
 25. Dabija, G. A., *Armata Română în Războiul Mondial (1916 – 1918)*, vol. II, Editura I.G. Hertz, București, f. an, p. 409, o referire succintă despre I. Popilian.
 26. *Descrierea bătăliei de la Podul Tg. Jiu*, în <https://www.facebook.com/TraditiaMilitara/...>, postat în 31 octombrie 2014 (accesat în 7 decembrie 2025); autorul acestei postări redă informații despre lucrarea gen. I. Anastasiu, *O pagină din războiul nostru. Lupta de la Jiu. 14/27 octomvrie 1916*, 1936; de aici am desprins comentariul dl. Viorel Boldiș, Ioan Pompilian – cum (ne)cinstim eroii, cu referire directă la confuzia dintre Pompilian vs. Popilian, inclusiv la trecerea greșită a numelui acestuia pe statuia din Târgu Jiu (în acest caz, dl. Boldiș – care de altfel a lăudat pe gorjeni – a comis o eroare majoră, numele eroului nostru este Popilian, cel puțin așa ne spune actul său de naștere!).
 27. Diaconu, Nicolae, *Orașul din suflet*, în „Gorjul literar. Supliment ... realizat în colaborare cu revista «Ramuri»”, Serie nouă (1), An XV, No. 9/Septembrie 1983 (p. 4, „Constantin Brâncuși cel Mare era sensibil la astfel de coincidențe, deîndată ce, la celălalt capăt al tripticului târgujian, așeza Masa Dacică exact pe locul unde, la 14 octombrie 1916, cetățenii orașului asediat așezau punctul de comandă al lui Ion Popilian”).
 28. *Diferite delegații la d. prim-ministru*, „Gorjanul”, An XII, No. 3 – 4, Târgu Jiu, 24 – 31 ianuarie 1935, p. 2 (reprezentanții Asociației „Virtutea Militară”, între care și I. Popilian, în audiență la primul-ministru Gh. Tătărescu).

29. *Diverse*, în „Gorjanul”, An VIII, No. 38 – 39, Târgu Jiu, 30 Septembrie 1931 (p. 3, referire succintă la implicarea lui I. Popilian într-o serbare de strângere de fonduri pentru filiala locală a „Asociației Virtutea Militară de războiu”).
30. Epure, Adrian, *Povestea eroilor civili de la Podul Jiului, care i-au alungat pe nemți în timpul Marelui Război*, în <https://adevarul.ro/stil-de-viata/cultura/>, publicat în 1 decembrie 2022 (accesat în 7 decembrie 2025).
31. Fîciu, Loredana, *De ziua Poliției Române – IPJ Gorj îl comemorează pe eroul Ioan Popilian, polițistul care a salvat orașul de armata germană*, în <https://www.gorjeanul.ro/>, publicat în 26 februarie 2018 (accesat în 13 decembrie 2025).
32. Fîciu, Loredana, *Așa arată casa în care a copilărit eroul comisar Ioan C. Popilian*, în <https://www.gorjeanul.ro/asa-arata-casa-in-care-a-copilarit-eroul-comisar-ioan-c-popilian>, publicat în 5 martie 2018 (accesat în 29 noiembrie 2025).
33. *Florile recunoștinței*, în „Gorjanul”, An XIV, No. 28, Târgu Jiu, 4 August 1937 (p. 5, despre participarea „polițistului I. Popilian” la o acțiune de comemorare a eroilor de la Jiu).
34. Gîrbea, Titus, *La Jiu am fost învingători*, în Octavian Ungureanu, *Epopoea Jiului: 1916. Purtători de drapel la chemarea țării. Jurnale de campanie. Memoriale de război*, SC. RIP Naste SRL Pitești, [1996], p. 64-65, succinte referiri despre „comisarul de poliție I. Popilian”.
35. Gregora, Alex, *Ignoranța la ea acasă: un erou gorjean - Ioan Popilian - aproape uitat!*, în <https://www.gorjnews.ro/ignoranta-la-ea-acasa-un-erou-gorjean-ioan-popilian-aproape-uitat>, publicat în 26 septembrie 2013 (accesat în 29 noiembrie 2025).
36. Gurgui, Florin Claudiu, *La mulți ani, POLIȚIA ROMÂNĂ! La mulți ani, IPJ Gorj!*, în <https://www.paginaolteniei.ro>, publicat în 25 martie 2020 (accesat în 7 decembrie 2025); trimiteri corecte despre viața și cariera eroului Ioan Popilian.
37. Ion, Alin, *Bustul comisarului Popilian, plătit cu 50.000 lei, s-a degradat la numai trei luni de la dezvelire*, în <https://adevarul.ro/stiri-locale/targu-jiu/bustul-comisarului-popilian>, publicat în 2 iulie 2015 (accesat în 29 noiembrie 2025).
38. Ion, Alin, *Povestea lui Ioan Popilian, polițistul care a salvat orașul de armata germană. Fapta sa, lăudată chiar de generalul Berthelot*, în <https://adevarul.ro/stiri-locale/targu-jiu/povestea-lui-ioan-popilian>, publicat în 17 August 2015 (accesat în data de 25 noiembrie 2025).
39. Ion, Alin, *Episodul „nebul” din istoria României în Primul Război Mondial. Oamenii din Târgu Jiu au salvat orașul de la invazia germană*, în <https://adevarul.ro/stiri-locale/targu-jiu>, publicat în 21 septembrie 2016 (accesat în 7 decembrie 2025).
40. Ion, Alin, *Eroul necunoscut din teribila luptă de la Podul Jiului: „Nu este porunca oamenilor, este a lui Dumnezeu”*, în <https://adevarul.ro/stiri->

locale/targu-jiu/eroul-necunoscut-din-teribila-lupta-de-la-podul-jiu, publicat în 12 martie 2020 (accesat în 29 noiembrie 2025).

41. Ionescu-Haidău, Ana Daria, Negrea, Cătălin, *Popilian, Revistă de [benzi desenate] tipărită de Consiliul Local și Primăria Târgu Jiu*, Târgu Jiu, 2017.
42. Isac, Ion D., *Un apel*, în „Gorjanul”, An VIII, No. 40, Târgu Jiu, 16 Octombrie 1931, p. 2 (apel pentru dobândirea unor fotografii ale foștilor „luptători” din Marele Război, între care și I. Popilian).
43. Isac, Ion D., *Zile de sbucium și glorie pe Valea Jiului 1916*, vol. I, Tipografia „Bucovina” I.E. Torouțiu, București, [1933] (p. 110, vezi fotografia lui I. Popilian și câteva explicații despre implicarea sa în apărarea orașului Târgu Jiu, inclusiv rănirea sa).
44. Isac, Ion D., *Din zilele unui învățător de la țară*, Editura Eminescu, București, 1986 (p. 96, în nota de subsol se fac aprecieri corecte asupra luptei de la Podul de fier de lângă Grădina Publică târgujană, iar rolul subcomisarului I. Popilian este evidențiat corect).
45. *Împroprietărirea decorațiilor cu „Virtutea Militară”. O audiență la dl. G. Tătărescu*, în „Curentul”, An X, No. 3397, Sâmbătă 17 Iunie 1937, p. 7.
46. *Împroprietărirea în Dobrogea a decorațiilor cu „Virtutea Militară”*, în „Universul”, An LIV, No. 194, Sâmbătă 17 Iulie 1937, p. 3.
47. *În jurul atentatului din Capitală*, în „Universul”, An XXVII, No. 348, Sâmbătă 19 Decembrie 1909 (p. 3, implicarea subcomisarului I. Popilian în anchetarea sindicalistului Niculae Wilmer).
48. *Înmormântarea unui erou [: Ioan C. Popilian]*, în „Universul”, An LV, No. 23, Luni 24 Ianuarie 1938, p. 14.
49. J.B., C.B., *MUZEfilm – Festival de film în Parcul Muzeului Țării Crișului*, în „Jurnal Bihorean”, An XXVIII, No. 8434 (159), Joi 24 August 2023 (p. 5, „în dimineața zilei de 14 octombrie 1916, când un tânăr cercetaș descoperă că temuta armată germană a ajuns nestingherită aproape de Târgu-Jiu, îl anunță în grabă pe comisarul orașului Ioan Popilian...”).
50. Kiriteșcu, Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916 – 1919*, ed. a II-a, vol. II, Editura Casei Școalelor/Atelierele „Cartea Românească”, București, [1929] (p. 99-10, despre *Lupta de la Podul Jiului*, unde se evidențiază implicarea subcomisarului I. Popilian în apărarea Podului de fier).
51. *Lupta dela Podul de la Tg. Jiu*, în Ion Anastasiu, *O pagină din războiul nostru. Lupta dela Jiu – 14/27 Octomvrie 1916*, Tipografia „Bucovina” I.E. Torouțiu, București, 1936 (p. 64-67, informații despre lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului, dar nu se regăsește nicio referire la subcomisarul I. Popilian).
52. Magherescu, Aristică, *La numai 14 ani*, în Octavian Ungureanu, *Epopoea Jiului: 1916. Purtători de drapel la chemarea țării. Jurnale de campanie. Memoriale de război*, SC. RIP Naste SRL Pitești, [1996] (p. 92, „la 14 octombrie 1916, mă aflam în oraș și, sub comanda comisarului Popilian, cu toți cercetașii, cu polițiștii și cu multă populație”).

53. Manoliu, Ioan I., *Cătălina Toderoiu. Viteaza dela Jiu*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1941 (p. 106, referiri la „comisarul Popilian” în contextul lupei de la Podul de fier de peste apa Jiului).
54. Manoniu, George, *Memoria documentelor. 14 octombrie 1916*, în „Gazeta Gorjului”, An XXI, No. 3565, Vineri 14 Octombrie 1988 (p. 3, apare confuzia referitoare la „milițienii orașului de sub comanda comisarului C. Popilian” ș.a.).
55. *Mărcile false din Târgu-Jiu*, în „Universul”, An XLI, No. 52, Miercuri 28 Februarie 1923, p. 2.
56. Măruță, Eugen, *Un bust nou de 50.000 lei a început să se degradeze*, în „Gazeta de Sud”, f. an (?), No. 6171, Joi 2 Iulie 2015, p. 7 („comisarului de poliție Ioan C. Popilian, fost comandant al Poliției Târgu Jiu în Primul Război Mondial” – informație eronată – sau „fost comandant al Poliției din Târgu Jiu, Ioan C. Popilian este cel care i-a condus pe oameni, în octombrie 1916, când au respins trupele germane care intenționau să ocupe orașul. Momentul respectiv a rămas în istorie cunoscut sub numele de „luptele de la Podul Jiului”).
57. Măruță, Eugen, *Comemorare a luptelor de la Podul Jiului*, în „Gazeta de Sud”, f. an (?), No. 6271, Marți 27 Octombrie 2015 (p. 10, „seara, de la ora 19⁰⁰, va avea loc un moment comemorativ la Podul Jiului, dar și o proiecție de film și o depunere de coroane de flori la bustul eroului gorjean Ioan Popilian”).
58. Măruță, Eugen, *Procesiune religioasă pe Calea Eroilor*, în „Gazeta de Sud”, f. an (?), No. 6272, Miercuri 28 Octombrie 2015, p. 9 („în programul manifestărilor a mai fost programată o depunere de coroane la bustul lui Ioan Popilian, cel care i-a condus pe localnicii din Târgu Jiu în luptele de la Podul Jiului, în Primul Război Mondial”).
59. Măruță, Eugen, *Elevii Liceului de Artă vor realiza o revistă de benzi desenate despre Ecaterina Teodoroiu*, în „Gazeta de Sud”, f. an (?), No. 7056, Vineri – Sâmbătă 7 – 8 Septembrie 2018, p. 14 (de fapt, autorul articolului a concis că vor fi „în total trei povești despre Ecaterina Teodoroiu, comisarul de poliție Popilian și Luptele de la Podul Jiului, precum și despre Vasile Craiu, asul aviației militare românești în Primul Război Mondial).
60. Măruță, Eugen, *Încă două săptămâni de filmări la Târgu Jiu*, în „Gazeta de Sud”, f. an (?), No. 7306, Joi 12 Septembrie 2019, p. 8 („luptele de la Podul Jiului au avut loc pe 14 octombrie 1916, pe malul râului Jiu. Trupele germane intraseră în oraș prin partea de nord, însă localnicii, în frunte cu șeful poliției de la vremea respectivă, comisarul (!) Popilian, au rezistat eroic și au respins atacul”).
61. Micu, Gheorghe, Ungureanu, Octavian, *60 de ani de la războiul de reîntregire (1916 – 1918). Apărarea Târgu Jiului – o pagină de glorie și eroism*, în „Gazeta Gorjului”, An IX, No. 1227, Sâmbătă 11 Septembrie 1976 (p. 2, alături de acest articol apare fotografia căpitanului „C. Popilian”, tot acesta a primit și ordinul de „a pune în siguranță podul”; în fond s-a făcut o

- confuzie între subcomisarul I.C. Popilian și comandantul Batalionului de Miliții Gorj, căpitanul C. Popilian).
62. Mirea, Emilian, *Adevărata semnificație a operelor lui Brâncuși, de la Târgu Jiu*, în <https://www.editie.ro/adevarata-semnificatie-a-operelor-lui-brancusi-de-la-targu-jiu>, publicat în 4 august 2019 (accesat în 29 noiembrie 2025), există referiri corecte la data nașterii eroului I. Popilian, studiile de la Craiova, cariera de polițist ș.a., dar s-a exagerat în ceea ce privește rolul său în lupta de la Podul de fier de peste Jiu.
 63. *Mișcare în Poliția Târgu Jiu*, în „Gorjanul”, An VI, No. 38 – 38, Târgu Jiu, 15 – 22 Octombrie 1929 (p. 4, referire succintă, dar corectă, despre numirea „dl. I.C. Popilian, director de poliție clasa I [pe postul de] comisar-ajutor în Poliția Târgu Jiu).
 64. Mlădinescu, Alexandru, *Descriere luptei ce a avut loc la Podul de fier de peste apa Jiului în ziua de 14 octombrie 1916 între Compania I-a din Batalionul de Miliții Gorj de-o parte și două companii austro-germane de alta. Austro-germanii aveau și o secție de mitraliere*, în *România în Războiul Mondial 1916 – 1919. Documente – Anexe*, vol. III, Partea I-a, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului/Imprimeria Națională, București, 1940, p. 433-434 („la ora 12⁰⁰ din zi sosesc 12 pioneri cu plutonerul Rosenberg care împreună cu comisarul Popilian și cercetașul Cosmulescu, au apărat gura podului dinspre oraș”).
 65. *Moartea unui erou*, în „Viitorul”, An XXX, No. 9011, Sâmbătă 22 Ianuarie 1938, p. 5.
 66. Mocioi, Ion, *Ecaterina Teodoroiu. Eroina poporului român*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1981 (p. 62-73, subcapitol intitulat, *Bătălia de la Podul Jiului: 14/27 octombrie 1916*, în care se oferă informații pro/contra asupra rolului avut de subcomisarul I. Popilian).
 67. Mocioi, Ion, *Ecaterina Teodoroiu*, Editura Spicon, Târgu Jiu, 1994 (p. 45-53, subcapitol intitulat, *Bătălia de la Podul Jiului: 14/27 octombrie 1916*, în care se oferă informații pro/contra asupra rolului avut de subcomisarul I. Popilian).
 68. Mocioi, Ion, *Ecaterina Teodoroiu. Monografie*, Editura „Academica Brâncuși”, Târgu Jiu, 2011 (p. 85-98, subcapitol denumit *Bătălia de la Podul Jiului: 14/27 octombrie 1916*, în care se face referire la raportul maiorului Al. Mlădinescu despre rolul avut de subcomisarul I. Popilian în lupta de la Podul de fier, chiar și o fotografie a eroului gorjean ș.a.).
 69. Mohor, Ion, *Ne-a părăsit un erou*, în „Gorjanul”, An XV, No. 3 – 4, Târgu Jiu, 24 – 31 Ianuarie 1938, p. 5-6 (despre momentul dispariției lui Ioan Popilian; mulțumirile a duse de către doamna Popilian „tuturor care au luat parte la trista solemnităte”).
 70. Mohor, I., *23 ani de la luptele de la Jiu*, în „Gorjanul”, An XVI, No. 40, Târgu Jiu, 26 Octombrie 1939 (p. 4, succinte referiri la lupta de la Podul Jiului, însă nicio mențiune despre implicarea lui I. Popilian).

71. Molnar, Izabela, *La 58 de ani de la decesul lui Brâncuși/Bustul eroului Ioan C. Popilian, dezvelit la Târgu Jiu*, în <https://www.gorjeanul.ro/>, publicat în 17 martie 2015 (accesat în 7 decembrie 2025).
72. *Necunoscutul război cu Germania al localității Târgu Jiu*, în <https://www.catavincii.ro/necunoscutul-razboi-cu-germania-al-localitatii-tirgu-jiu>, publicat în 14 octombrie 2016 (accesat în 7 decembrie 2025).
73. Niculescu, Alexandru, *Luptele de la Jiu*, Editura Militară, București, 1976 (p. 64-72, se evocă principalele momente ale luptei de la Podul de fier de peste apa Jiului, dar fără nicio referire la Ioan Popilian).
74. N. N., *Victoria de la Jiu*, în „România Eroică”, An X, No. 11 – 12, Noiembrie – Decembrie 1929 (p. 26, sunt redată mai multe momente din implicarea subcomisarului I. Popilian în lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului).
75. N. N., *Victoria de la Jiu – acum 13 ani*, în „Universul”, An XLVII, No. 284, Sâmbătă 7 Decembrie 1929 (p. 6, câteva informații despre bătălia de la Podul de fier de peste apa Jiului și rolul avut de subcomisarul I. Popilian; datele cronologice s-au raportat la calendarul gregorian).
76. *O pagină de eroism legendar. 14 Octombrie 1916*, în „Gorjanul”, An XVI, No. 38 – 38, Târgu Jiu, 8 – 15 Octombrie 1939 (p. 6, au fost menționați „bătrânii, femeile, cercetașii și copiii Gorjului”, dar nu s-a scris niciun cuvânt despre I. Popilian).
77. *Pastila de istorie*, în <https://once.mapn.ro/pages/pastila-de-istorie> (accesat în 7 decembrie 2025); despre eroul nostru am aflat cum „la 27 octombrie 1916 [st.n.], trupele germane au atacat Podul Jiului. Comisarul de poliție Ioan C. Popilian a dat alarma și a ordonat oamenilor săi să apere orașul cu prețul vieții. A luat armele vechi și praf de pușcă, a eșalonat femeile și sergenții de-a lungul digului Jiului și le-a pus să tragă când apar trupele germane. Așa au reușit să sperie santinelele germane, care au crezut că orașul e apărat de armată”; mai sunt amintiți și alți eroi gorjeni: lt. Gh. Bălăceanu din Regimentul 18 Gorj, învățătorul Ion Neferescu, slt. N. Pătrășcoiu, slt. Paul Panțu din Regimentul 58 Infanterie ș.a.
78. Pănoiu, Aureliu, *Asociația „Virtutea Militară de Război” Filiala „Ecaterina Teodoroiu” Jud. Gorj către Onor Primăria Orașului T. Jiu (17 ianuarie 1938)*, în Gabriel Sarcină, *Mărturii despre județul Gorj în Primul Război Mondial: documente (1922 – 1977)*, vol. III, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2022, p. 627-628 (Doc. No. 628, despre momentul trecerii în eternitate al eroului gorjean).
79. Pătrășcoiu, Nicolae, *Bătălia de la Jiu*, Institutul de Arte Grafice „Marvan”, București, [1937] (p. 74-75, subcapitolul *Acțiunea de al Podul Târgu Jiu*, însă fără vreo referire la subcomisarul Popilian, cercetași ș.a.).
80. Pătrășcoiu, Nicolae, *Divizia 11-a în război. 1916. Documente, note, observații*, Caiet No. 3, mss (p. 247 bis, schiță despre lupta de la Podul de fier de peste Jiu, dar fără referiri la I. Popilian).
81. *Pelerinajul purtătorilor medaliei „Virtutea Militară de Război” la mormintele Marilor Regi și Regine de la Curtea de Argeș*, în „România”

- (Capitala), An II, No. 422, Joi 3 August 1939, p. 13 („la 15 August, conform Înaltei aprobări a M.S. Regelui Carol al II-lea, purtătorii medaliei «Virtutea Militară de Război» vor merge și anul acesta în pelerinajul lor anual la Curtea de Argeș, pentru a străjui mormintele Marilor Regi și Regine .. *Schimbul XVI ț Popilian Ion, Eroul de la Jiu*, ora 3 – 4; Garda: decorații din județele Gorj și Ilfov”); acest articol, în exact același format, vezi și în „Curentul”, An XII, No. 4121, Miercuri 2 August 1939, p. 8.
82. *Pentru copiii Gorjului*, în „Gorjanul”, An VI, No. 12 – 13, Târgu Jiu, 31 Martie 1929, p. 3 (informații despre donația lunară de 50 lei făcută de directorul poliției locale I. Popilian în contul copiilor gorjeni cu venituri reduse).
83. *Pentru copiii Gorjului*, în „Gorjanul”, An VI, No. 14 – 15, Târgu Jiu, 15 – 22 Aprilie 1929, p. 5 (informații despre donația lunară de 50 lei făcută de directorul poliției locale I. Popilian în contul copiilor gorjeni cu venituri reduse).
84. *Pentru copiii săraci*, în „Gorjanul”, An VI, No. 9, Târgu Jiu, 1 Martie 1929, p. 3 (informații despre scrisoarea și donația lunară de 50 lei făcută de directorul poliției locale I. Popilian în contul copiilor gorjeni cu venituri reduse).
85. *Pentru copiii săraci (II)*, în „Gorjanul”, An VI, No. 10 – 11, Târgu Jiu, 8 – 15 Martie 1929 (p. 3, informații cu privire la donația lunară de 50 lei făcută de I. Popilian în contul copiilor gorjeni cu venituri reduse).
86. Petrescu, Doina Maria, [*Interviu cu profesorul Dan Smântânescu*], în „România Eroică”, Serie Nouă, An II, No. 2/1998 (p. 9-10, s-a evidențiat exagerat rolul avut de I. Popilian în lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului, concluzionându-se că „singura rezistență o formau unitățile polițienești ale orașului conduse de către comisarul Popilian. Folosind sergenții de stradă, bătrânii, femeile și 176 copii cercetași (!), Popilian a organizat o epopeică rezistență la capul dinspre oraș al podului peste Jiu. Prin ingenioasa sa intuiție, comisarul a dispus din timp ca în tot lungul său podul să fie baricadat cu căruțe, mobile, lemne în așa fel încât să constituie un baraj care să întârzie sau să împiedice pătrunderea marilor unități germane în oraș”).
87. Popescu, Grigore, *Luptele de la Podul Jiului. 14 Octombrie 1916*, mss (prezintă ai multe informații despre implicarea comisarului Ioan C. Popilian în lupta de la Podul de fier de lângă Grădina Publică din Târgu Jiu; un exemplar din acest manuscris se află la Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu”, iar altul la Serviciul Județean Gorj al Arhivelor Naționale).
88. Popete-Pătrașcu, Andrei, *Gorjul pe harta României eroice. Studii și articole*, Editura NewEst Print, București, 2019 (p. 9-14, despre „bătălia de la Podul Jiului” unde se apreciază corect rolul lui Ioan C. Popilian și al maiorului Al. Mlădinescu; s-a pus în discuție participarea Cătălinei Teodoroiu la această confruntare ș.a.).

89. *Răsfoind trecutul. Ioan C. Popilian – un brav subcomisar de poliție*, în „Gorjpol 2018. Tradiție, cultură, atitudine”, Serie Nouă, An II, No. 1, Editura „Academica Brâncuși”, Târgu Jiu, Martie/2018, p. 17 (acest articol, exact în același forma, vezi și în Vasile Arimia, Gheorghe Gârdu și Iancu Toma, *Poliția din Gorj – File de istorie*, Editura Ministerului de Interne, București, 1996, p. 218-222).
90. *Salvarea Gorjului în 1916 s-a făcut cu jertfă și eroism*, în „Cotidianul”, An III, No. 246 (678), Marți 19 Octombrie 1993 (p. 6, informații despre lupta de la Podul de fier de peste Jiu, despre I. Popilian și Al. Mlădinescu, cel din urmă având și o fotografie din anul 1933).
91. Sarcină, Gabriel, *Povești cu tâlc din Marele Război*, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2024 (câteva povești cu tematică directă la Ioan C. Popilian: „Eroul recunoscut de la Podul Jiului”, „Lista lui Popilian” ș.a., *passim*).
92. *Sinuciderea din Tg.-Jiu*, în „Adevărul”, An XLII, No. 13848, Joi 14 Februarie 1929, p. 5 (implicarea directorului de poliție I. Popilian în anchetarea sinuciderii lui Tache Călinescu din comuna Bibești, județul Gorj).
93. Sterescu, Stelian, *În amintirea unui înălțător 14 octombrie 1916, la Tg. Jiu*, în „Gazeta Gorjului”, An I, No. 35, Sâmbătă 12 Octombrie 1968 (p. 8, autorul a susținut eronat despre Herman Solomon, tinichigiul, că „lui i-a fost dat să vadă mai întâi pe dușmani”; de asemenea, „comisarul Popilian a folosit o strategie de moment (...) populația a început să facă larmă mare, aruncând o ploaie de pietre asupra dușmanilor (...) dușmanii aveau tunuri și muniție (...) se organizaseră detașamente de femei care cărau pietre cu poala, iar pe ici, pe colo, unii mai folosiseră și praștii de copii”).
94. Sucea, Minodora, *97 de ani de la Bătălia de la Podul Jiului – Omagiu eroului comisar Ioan C. Popilian*, în <https://www.gorjeanul.ro/97-de-ani-de-la-batalia-de-la-podul-jiului-omagiu-eroului-comisar-ioan-c-popilian>, publicat în 15 octombrie 2013 (accesat în 26 noiembrie 2025).
95. Șerbănescu, V., *Adunarea decoratiilor cu „Virtutea Militară de războiu” la Târgu-Jiu*, în „Curentul”, An X, No. 3550, Sâmbătă 18 Decembrie 1937 (p. 2, numai informația referitoare la cum „a prezidat bătrânul Ion Popilian de la Tg. Jiu, eroul de la 14 Octombrie 1916, de la Podul Jiului”).
96. *Știri și fapte. Moartea unui erou [: Ioan C. Popilian]*, în „Viitorul”, An XXX, No. 9011, Sâmbătă 22 Ianuarie 1938, p. 5.
97. Tarbac, Ion, *Poliția gorjeană la ora bilanțului*, în „Gazeta de Sud”, An II, No. 257, Vineri 19 Ianuarie 1996 (p. 3, s-a avansat ideea editării lucrării *Istoria Poliției Gorjene*, iar din „toamnă, când se vor împlini 80 de ani de la memorabilele lupte de la Podul Jiului, al căror erou a fost comisarul de poliție Ioan C. Popilian, se intenționează realizarea și dezvelirea, în semn de omagiu, bustului acestui brav polițist gorjean”).
98. Tic, Ion, *Pe urmele eroilor. Povestea vitejilor copii ai Gorjului (IV)*, în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 30, Miercuri 19 Iulie 1933 (p. 6-7, reconstituirea luptei de la Podul de fier de peste apa Jiului, de lângă Grădina

- Publică, precum și o fotografie a lui Ioan Popilian, alături de ziaristul Ion Tic).
99. Tic, Ion, *Pe urmele eroilor. Jiul înroșit de sânge* (V), în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 31, Miercuri 26 Iulie 1933 (p. 6, se regăsește o altă fotografie a lui Ioan Popilian, în care apare pe piept cu cele șase decorații primite).
 100. Tic, Ion, *Pe urmele eroilor. Eroina de la Jiu* (VI), în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 32, Miercuri 2 August 1933 (p. 7, interviu cu Ioan Popilian, partea I-a, în care menționează numele sergenților de stradă și civililor care au participat la lupta de la Podul de fier).
 101. Tic, Ion, *Pe urmele eroilor de la Jiu. Popilian, eroul de la Jiu* (VII), în „Ilustrațiunea Română”, An V, No. 33, Miercuri 9 August 1933 (p. 7, interviu cu Ioan Popilian, partea a II-a: detalii despre participanții la lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului, fotografiile cu cercetașii și alți participanți, evidențierea rolului avut de maiorul Al. Mlădinescu ș.a.).
 102. Tudor-Drăghici, Adrian, *Comisarul I.C. Popilian, eroul de la Podul Jiului. Un interviu – O adevărată lecție de istorie*, în „Gorjpol 2018. Tradiție, cultură, atitudine”, Serie Nouă, An II, No. 1, Editura „Academica Brâncuși”, Târgu Jiu, Martie/2018, p. 18-22.
 103. Tudor-Drăghici, Adrian, *Comisarul I.C. Popilian, eroul de la Podul Jiului. Un interviu – O adevărată lecție de istorie*, în „Spicon. Revistă de literatură, arte și istorie culturală”, An I, No. 2, Târgu Jiu, 2018, p. 52-55.
 104. Tudor-Drăghici, Adrian, *Orașul Eroilor – Bătălia de la Podul Jiului: cronologie ilustrată*, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2018 (p. 33-48, capitol intitulat *Ioan C. Popilian, eroul de la Jiu*; vezi și *Addenda*, p. 78-81, despre *Ioan C. Popilian – un brav subcomisar de poliție*).
 105. Tudor-Drăghici, Adrian, *Orașul Eroilor – Bătălia de la Podul Jiului: cronologie ilustrată*, ed. a 2-a, Editura Princeps, București, 2020 (p. 29-33, capitol intitulat *Ioan C. Popilian, eroul de la Jiu*; vezi și *Addenda*, p. 75-77, despre *Ioan C. Popilian – un brav subcomisar de poliție*).
 106. Ungureanu, Octavian, *Din piepturile lor au făcut zid în calea invadatorilor*, în „Gazeta Gorjului”, An IX, No. 1232, Sâmbătă 16 Octombrie 1976 (p. 2, pe lângă „comisarul poliției I.C. Popilian” au mai fost menționații și cercetașii, femeile, bătrânii, meseriași ș.a., precum și sergenții de stradă din Poliția târgujană, „subalterni ai comisarului Popilian”).
 107. Ungureanu, Octavian, *Evocări. Legendă la o fotografie*, în „Gazeta Gorjului”, An XVII, No. 2326, Duminică 14 Octombrie 1984 (p. 2, articolul se referă la o fotografie cu mausoleul Ecaterinei Teodoroiu din Târgu Jiu, însă a fost amintit și „subcomisarul [Ioan] C. Popilian”).
 108. Ungureanu, Octavian, *Mihai Cruceanu. Stropi de rouă*, în „Argeș”, An XXIII, No. 7 (202)/Iulie 1988 (p. 6, mențione succintă despre comisarul de poliție I. Popilian).

109. Ungureanu, Octavian, *Soldați fără uniformă în bătălia de la Jiu*, în „Litua. Studii și Cercetări”, VII, Târgu Jiu, 1997 (p. 174, referire și la subcomisarul I. Popilian).
110. *Victoria de la Jiu*, în „România Eroică”, Serie Nouă, An II, No. 2/1998 (p. 13, câteva referiri despre implicarea subcomisarului I. Popilian în lupta de la Podul de fier de peste apa Jiului, din data de 14/27 octombrie 1916, inclusiv o fotografie a eroului gorjean).